

Magyarország-Horvátország
IPA Határon Átnyúló Együtműködési Program

HORVÁT-MAGYAR KÖZÖS TÉRSÉGI KUTATÁSOK: FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK AZ ÖKOTURIZMUSBAN

A projekt a Magyarország-Horvátország IPA Határon Átnyúló Együtműködési Programban, az Európai Unió társfinanszírozásával valósul meg

A Magyarország-Horvátország IPA Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013 által támogatott, a „*Understanding and educating of ECOTOURISM through cross-border cooperation*” című HUHR/1101/2.2.1/0010 projekt keretében készült közös tanulmány

A tanulmány szerzői:

Dr. Maksay Klára
Dr. Nagy Imre
Krisztina Svrznjak
Sandra Kantar
Silvije Jercinovic
Dusanka Gajdic

Szerkesztette:

Dr. Nagy Mónika Zita – adjunktus, projektmenedzser

Technikai szerkesztő:

Vanília-Zs. Kulturális Szolgáltató Bt.

Kiadó:

Kaposvári Egyetem, 7400 Kaposvár, Guba S. u. 40.

Nyomda:

Central Press '99 Kkt. Kaposvár, Németh István Fasor 7.
Példányszám: 50 db

ISBN 978-963-9821-76-7

Kaposvár
2014.

BEVEZETÉS

AZ ECOTOP PROJEKTRŐL

A Magyarország-Horvátország IPA Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013 keretében zajló ECOTOP projekt fő célja a tudományos kutatásokon, tanulmányutakon és új képzési, valamint felnőttképzési programokon keresztül megteremteni az előfeltételeit a magyar-horvát határmenti térség ökoturisztikai fejlesztésének.

A projekt megvalósításában részt vesz a Horvát Élelmiszerügynökség eszéki kirendeltsége, a Somogyi Kereskedelmi és Iparkamara a Krizseváci Mezőgazdasági Főiskola a Kaposvári Egyetem, valamint a Zala Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, mint vezető partner.

A projekt eredményeként támogatást kíván nyújtani a horvátországi ökoturisztikai fejlesztéseknek (elsősorban a két határmenti megyében: Kapronca-Kőrös és Eszék-Baranya megyében), és elemezni a Magyarországon már jól működő, ökoturisztikai modelleket (Zala és Somogy megyében). A kutatások további eredménye tudástransfer formájában terjeszteni az ökoturizmus szemléletmódját és aktuális tartalmait a jelen és jövőbeni szereplői körében, valamint bemutatni a potenciális fejlesztések előnyeit és lehetőségeit a kutatásban résztvevő határmenti megyék szemszögéből, elsősorban földrajzi közelségük és a már kialakult kapcsolataik miatt.

Az ECOTOP projekt számos más tevékenységet is tartalmaz, így, primer és szekunder adatok elemzésével közös tanulmányt publikál, elektronikus platform kidolgozásával, közös képzési programok és oktatási tervek kerülnek összehangolásra, illetve más koordinált közös tevékenységek támogathatják a térség ökoturizmusának fejlődését.

AZ ECOTOP PROJECT KERETÉBEN LÉTREJÖTT KUTATÁSI TANULMÁNY CÉLKITŰZÉSEI

A projekt keretében a Krizseváci Mezőgazdasági Főiskola és a Kaposvári Egyetem kutatói megvizsgálták, hogy a horvát illetve a magyar ökoturisztikai modell milyen sajátosságokkal rendelkezik főleg területi szinten (Somogy és Kapronca-Kőrös megye) melyek a jól definiálható közös tényezők és miben írhatók le az eltérések. Közös kutatási terv módszertanát a szekunder adatok elemzése (statisztikai adatok, irodalmi kutatás a témában és ennek területi összefüggései) valamint a primer kutatás (kérdőív és mélyinterjúk és ezek nyomán eseti leírások) jelentik.

Jelen tanulmány a két partner kutatási anyagából szerkesztett összeállítás. A Kaposvári Egyetem és a Krizseváci Mezőgazdasági Főiskola kutatócsoportja által létrehozott teljes kutatási dokumentáció megtekinthető a www.ecotop.ke.hu honlapon. Fejlesztési lehetőségek Somogy megye ökoturizmusában – a jó gyakorlat eseti példái –, valamint Az ökoturizmus fejlesztési lehetőségei Kapronca-Kőrös megyében címmel.

1. AZ ÖKOTURIZMUS ÉRTELMEZÉSE ÉS NEMZETKÖZI TRENDJEI

Az ökoturizmusnak, mint a fenntartható idegenforgalom egyik megnyilvánulási formájának számos definíciója látott napvilágot. Egyik legtöbbet idézett meghatározás a Természetvédelmi Világszövetség (IUCN) szerint:

„Az ökológiai turizmus, vagy »ökoturizmus« a környezetért felelősséget vállaló utazás és látogatás a viszonylag zavartalan természeti területeken, azok természeti, valamint jelen és múltbeli kulturális értékeinek élvezete és értékelése céljából, úgy, hogy kíméli azokat a látogatás hatásainak mérséklésével, valamint a helyi népesség társadalmi, gazdasági előnyökhöz való juttatásával.”

A washingtoni The International Ecotourism Society az ökoturizmust „...olyan felelősségteljes utazásokként definiálja, amelyek gyakorlatilag érintetlen természeti területek megismerésére irányulnak, ugyanakkor aktívan igyekeznek megőrizni a természeti és kulturális értékeket, hozzájárulva így a helyi lakosok jólétének növeléséhez.”

„Dunakanyar és az Alsó-Ipoly mente kerékpáros és vízitúra kalauza I.” című kiadvány az ökoturisták szerepét is körvonalazza:

„Az ökoturizmus célja a területet oly módon megismertetni a vendéggel, hogy a turista-forgalom se mennyiségével, se minőségével ne zavarja meg a helyben élők mindennapjait és ne tegyen kárt a természeti és kulturális értékekben. Ezért az ökoturisták kis csoportokban, lehetőleg környezetkímélő közlekedési eszközöket igénybe véve érkeznek utazásuk célterületére. A látnivalók bemutatásán túl a program az élet helyi sajátosságaira, aktuális problémáira is ráirányítja a látogatók figyelmét, akik ez által valóságosabb és árnyaltabb képet kapnak utazásuk célterületéről, mint a tömegturizmuson keresztül...”

Az 1996. évi NATUREXPO keretében elfogadott Budapesti Nyilatkozat szerint „egészséges egyensúly megteremtése szükséges a természeti erőforrások hosszú távú felhasználásában, menedzsmentjében, fejlesztésében és megőrzésében, ami akkor válik lehetővé, ha a szakemberek a helyi közösségek és a döntéshozók együttműködnek a

környezetvédelmi politika, a regionális tervezés, a vízgazdálkodás, a megőrzés, a vad-, a hal- és az erdőgazdálkodás, a mezőgazdaság és az ökoturizmus területén.”

A WTO 2001-2002-ben az Ökoturizmus Nemzetközi Éve kapcsán kutató-programot végzett Észak-Amerika és Európa legfontosabb küldő piacain, melynek során az öko-idegenforgalmi tevékenységeket két szinten határozta meg:

- I. *A természet alapú turizmus tágabb fogalomként a turizmus minden olyan formája, amelyben az utazót főleg a természeti szépségek megfigyelése, megcsodálása motiválja.*
- II. *Az ökoturizmus tartalmi és megvalósítási jellegét illetően az alábbi sajátosságokat tartalmazza:*

- Az ökoturizmuson értjük természet-alapú turizmus minden olyan fajtáját, amelyben az utazó elsősorban a természetet, valamint a természetes környezethez kapcsolódó kultúrákat szeretné megfigyelni,
- az ökoturizmus oktatási és interpretációs elemeket tartalmaz,
- az ökoturisztikai utakat általában, erősen szakosodott tour-operátorok szervezik, jellemzően kis csoportok számára,
- a résztvevők törekednek a természeti, illetve társadalmi-kulturális környezetre gyakorolt negatív hatások minimalizálására,
- és hozzájárulnak a számukra vonzerőt jelentő természeti területek fenntartásához.

Az ökoturizmus komplex megoldási lehetőséget kínál a védett természeti területek kezelői számára a vendégforgalom ellenőrzött keretek között tartására úgy, hogy a fejlesztésekből származó előnyökből a természetvédelem szervezetei mellett a helyi közösségek is részesülhetnek a felek kölcsönös megalégedésére.

A 20. század végére nyilvánvalóvá vált, hogy a turizmus fejlődésének napjainkban is tapasztalható iránya éppen azoknak a természeti értékeknek a pusztulásához vezet, amelyek a turisztikai termékek alapját képezik. A helyváltoztatásból, tartózkodásból és a szabadidő eltöltésének különböző formáiból eredő negatív hatások a természeti erőforrások elszennyeződéséhez és mennyiségük csökkenéséhez, az élővilág háborítatlanságának és változatosságának veszélyeztetéséhez, sok helyen pedig a természetes tájkép rombolásához vezetnek. Végül a turisták által egykor kedvelt célterületek elveszítik vonzerejüket. A világ egyik legdinamikusabban fejlődő gazdasági ágának szereplői közül éppen ezért egyre többen ismerik fel a helyzet súlyosságát és olyan megoldási lehetőségek után indult meg a kutatás, amelyek a turizmus hosszú távon fenntartható fejlődésének alapjául szolgálhatnak. Teszik mindezt a keresleti oldal egyre növekvő nyomásának hatására. Felmérések bizonyítják ugyanis, hogy a turisták nagy része számára a célterületen található érintetlen táj, változatos élővilág és a tiszta környezet a legfontosabb turisztikai vonzástényezőkké léptek elő.

E megerősödött, a környezetért felelősséget vállaló magatartás eredményeként a világ nemzeti parkjainak és más védett természeti területeinek száma és látogatottságuk mértéke fokozatosan növekszik. A természetvédelem oldaláról világszerte elterjedt az a törekvés, hogy az egyes országok természeti és táji kincsekben leggazdagabb területeit nemzeti parkká nyilvánítva őrizték meg nemcsak a maguk, hanem az eljövendő generációk számára egyaránt. A megnövekedett érdeklődés és a megőrzési

alapfunkció jelentős konfliktushoz vezet a működés és fenntartás során, ha megfelelő óvintézkedésekkel nem próbálják kivédeni azokat. Egyfajta szimbiózis megteremtése azonban elengedhetetlen, hiszen működésükön keresztül a nemzeti parkok fontos szerepet töltenek be a környezetért és természetért felelősséget vállaló magatartás széles körben való elterjedéséhez szükséges társadalmi-gazdasági változások megvalósításában.

A turizmus természeti környezetre gyakorolt terhelése mellett a fogadóterület lakosaira, illetve azok közösségeire vonatkoztatott pozitív vagy negatív hatásokat is figyelembe kell venni. A turizmus fellendülése nagymértékben hozzájárul egy terület gazdaságának fejlődéséhez azáltal, hogy pl. munkahelyeket teremt; de ezzel ellentétes folyamat is lejátszódhat, ha annak tevékenységéből származó bevételeket nem az adott terület fejlesztésére forgatják vissza. A turisták tömeges megjelenése a helyi lakosság mindennapi életét megzavarhatja, a különböző kultúrák találkozása mélyebb ellentétek forrásává válhat. A turizmus fenntartható formájának módszere, megvalósításának mikéntje megköveteli az adott fogadóterületen élők aktív közreműködését, a fejlesztések folyamán részükre biztosított előnyök garantálását és lehetőség szerint a megteremtett jövedelemből történő részesedést is.¹

Hasonló viszony figyelhető meg a helyi közösségek részéről a védett természeti területekhez fűződő kapcsolatukban. A védett területeken a fenntartható természet- és racionális tájhasználat gyakorlati alkalmazásából következően ugyanis a természetmegőrzés szempontjait más ágazatokkal összhangban kell érvényesíteni. Ennek során számos olyan törvényi, jogszabályi megkötésnek, korlátozásnak kell eleget tenni, amelyek a nem védett területeken élőkkel szemben hátrányosan érintik például egy nemzeti park és környékének lakosságát. Érthető tehát, hogy ha nem biztosítanak számukra megfelelő kompenzációt vagy megoldási alternatívát, akkor szembe kerülnek a természetvédelem érdekeivel és ellenállásuk végső soron a megőrzési funkció gyakorlását lehetetlenné teszi.

A megőrzés és bemutatás, ez a turizmus gyakorlati megvalósítása során első látásra kibékíthetetlen ellentét szimbiózissá formálható, ahol az ökoturizmus komplex megoldási lehetőséget kínál a védett természeti területek kezelői számára a vendégforgalom ellenőrzött keretek között tartására úgy, hogy a fejlesztésekből származó előnyökből a természetvédelem szervezetei mellett a helyi közösségek is részesülhetnek a felek kölcsönös megaláztatására.²

A „viszonylag zavartalan természeti területek” nem jelentik kizárólagosan a legmagasabb törvényi védettséget élvező természeti területeket (nemzeti parkok, tájvédelmi körzetek, természetvédelmi területek), de éppen a védettség okán sorolják ezeket az ökoturizmus potenciális célterületei közé.

1.1. Az ökoturizmus főbb jellemzői, feltételei

Az ökoturizmusban az értékesítésre kerülő „termék” – az attrakció – olyan egyedülálló vonzerón alapszik, mint a természet szépsége, gazdagsága, különlegessége,

1 <http://www.kvvm.hu/index.php?hid=255&pid=11&sid=11>

2 <http://www.kvvm.hu/index.php?hid=255&pid=11&sid=11>

egyedi értékei, stb. Ez a vonzerő rendkívüli figyelmet és törődést igényel úgy a terület gazdája, mint az oda látogatók részéről.

Ismérveknek, főbb jellemzőknek, követelmény és feltételrendszernek a (több szempontú) meghatározása, melyek érvényesülése esetén nevezhető az adott szegmens ökoturizmusnak.

- a turizmus a lehető legtágabb gazdasági-társadalmi összefüggésekben való szemlélete;
- természeti vonzerőkön alapul, de nem csak a természeti vonzerők játszanak szerepet, hanem az épített környezet és a kulturális értékek is;
- a természeti-kulturális erőforrások fenntartható használata;
- ökoszisztémák egyensúlyának fenntartására törekedés;
- kis csoportlétszám;
- a résztvevők számára autentikus élményeket nyújt, valamint a terület értékeinek alapos és élményszerű megismerését teszi lehetővé és környezeti, természetvédelmi ismeretek elsajátítását;
- tudatosan oktató- és informáló szerepe van,
- mindenki számára elérhető és nyitott;
- védi a veszélyeztetett természeti környezetet, a résztvevők hozzájárulnak a természeti környezet állapotának megőrzéséhez;
- a szolgáltatásai környezetbarát jellegűek, környezetszempon-tú tervezéssel;
- csökkenti a szezonitásból fakadó hátrányokat;
- korlátozza a környezeti terhelést;
- az utazó felelősségének deklarálása, ezért megfelelő felkészítése – tanítása – informálása;
- célja a rövid távú profitmaximalizálás és forgalomnövekedés helyett a hosszú távú fenntartható működés;
- minimalizálja a turisták negatív hatásait, és erősíti a pozitív hatásokat;
- hasznot hoz a helyi lakosság számára;
- forrást jelent a természetvédelmi szervezetek számára;
- elősegíti egy térség potenciális értékeinek komplex hasznosítását;
- sajátos helyi adottságok megértése, felhasználása;
- helyi részvétel-részesedés többoldalú megteremtése: részesedés a hozamokból, véleménynyilvánítás lehetősége, részvétel a döntéshozatalban;
- növeli a környezet- természetvédelmi és kulturális tudást.

A jól működő ökoturizmus követelmény- és feltételrendszere:

- szakember-háttér: a szervezést-lebonyolítást sokoldalúan képzett – idegenforgalmi és természetvédelmi ismeretekkel egyaránt rendelkező – munkatársak végezzék;
- minőségi termék: különleges, egyedi, nagy értékű vonzeróról van szó; az erre épülő szolgáltatás is professzionálisnak kell lennie;
- megalapozott együttműködések;

- alapvető ökoturisztikai infrastruktúra: a szolgáltató, illetve a fogadóterület kezelője biztosítja a területen történő utazással szállással, hulladék elhelyezéssel, a vonzerő bemutatásával, annak védelmével kapcsolatos alapvető infrastruktúrát;
- „ökokódexek”: amelyek rögzítik a különösen betartandó játékszabályokat.

1.2. Az ökoturizmus a gyakorlatban

Az ökoturista olyan látogató, akinek elsődleges célja a természeti-ökológiai értékek megismerése és megértése. Számára a természet és a hagyományos kultúra érték, hiszi, hogy a megismerése és beépítése a hétköznapi életbe – élmények, programok, tárgyak formájában – hozzátartozik a minőségi élethez. A konkrét desztináció kiválasztásánál elsősorban annak eredetisége, autentikussága a döntő, de döntését befolyásolja az értékek időbeni változása, korlátozott elérhetősége is. E csoport fogyasztói jellemzőiként a következők határozhatók meg:

- Egy-egy védett területet hosszabb időre keres fel, hogy legyen lehetősége a megismerésre, ebből következik, hogy mélyebb kapcsolatot alakítanak ki a helyiakkal, sokszor bekapcsolódnak a helyi munkákba;
- Elsősorban (családi/baráti) kis csoportokban keresi fel a meglátogatott területet vagyis létszámuknál fogva belesimulnak a helyi mindennapokba;
- Amennyiben lehetőségük nyílik rá, helyben előállított termékeket vásárolnak, az élelmiszereknél az organikus, bio élelmiszereket keresnek, fogyaszt, helyi szolgáltatásokat vesznek igénybe;
- Környezeti és kulturális szennyezéssel szembeni tolerancia szintjük rendkívül alacsony, a látható szennyezés mellett a tapasztalataik alapján képesek megítélni a szolgáltatók környezeti menedzsmentjét, ezért környezetkímélő szolgáltatásokat létesítenek előnyben;
- Felelősséget éreznek a természeti környezet és a turisztikai látnivalók megőrzéséért, és ennek érdekében helyi értékőrző akciókat támogatnak adománnyal, vagy önkéntes munkával;
- Az outdoor turistához hasonlóan ismeri és kedveli a természet adta rekreációs lehetőségeket, de ez nála nem elsődleges motiváció;
- Rendszeresen jár természeti területekre, kedveli a szabadidős tevékenységeket, évszaktól, időjárástól függetlenül;
- Részaránya az összes látogatón belül: 10-15 % E csoport által keresett szolgáltatások (mennyiségi és minőségi jellemzők);
- A látványos attraktív helyeket, különleges értéket képviselő erőforrásokat keresik fel;
- aránylag hosszabb tartózkodás jellemzi őket;
- Kiskapacitású helyi szállás- és vendéglátási szolgáltatások (hagyományos, táj-jellegű ételek) keresnek;
- A szálláshely típusa mellékes, ha kell sátorban alszanak.

1.3. Az ökoturisták igényei

Az ökoturista legismertebb, legjellemzőbb igénye az *egyszerű, természetközeli szállás, étkezés és a szakvezetés* iránt mutatkozik. Szálláshelyek esetében a rusztikus helyi szálláslehetőségek a legkeresettebbek (ecolodge), mint például a fogadók, farmok, bed and breakfast típusú szálláshelyek, kunyhók, sátrak, stb., mivel ezek a helyi kultúra megismerésére, megtapasztalására is lehetőséget adnak (Wight, 1997). Az étkezés tekintetében a tradicionális helyi ételek a legkeresettebbek, valamint növekszik az igény az organikus (bio) gazdálkodás termékei iránt is. Az ökoturizmussal foglalkozó szolgáltatók tapasztalata alapján nagy igény mutatkozik a jól képzett és jó kommunikációs képességekkel rendelkező szakvezetők iránt.

Az ökoturizmusban egyre növekszik az *öko-védjegyek* iránti érdeklődés is, de egyelőre ez még nem ad okot e turisztikai termék vagy szolgáltatás megvásárlására. Németországban, Ausztráliában, Dániában és Olaszországban végzett felmérések szerint viszont az ilyesfajta védjegyek (a velük asszociált minőségi garancia miatt) egyre fontosabb szerepet játszanak az ökoturisták befolyásolásában (Fact Sheet: Global Ecotourism, 2006). Ilyen pl. a Viabono Németországban, vagy a Village + (Európai Régiók Gyűlés által létrehozott).

1.4. Öko-idegenforgalmi desztinációk, ökoszállások

Az *ökoszállások* története hasonlít az ökoturizmus történetéhez. Európában az ökoturizmus régóta jelen van, azonban az ökoszállások fejlődését az ökoturisztikai vonzerők relatív szűkössege akadályozza. Európa ugyanis nem tekinthető fő ökoturisztikai úti célnak. Európa regionális hátránya az, hogy azok az ökoturisztikai vonzerők (érintetlen partszakaszok, kiránduló területek, élővilág-megfigyelő helyszínek, stb.), amelyek tipikusan az ökoszállásokból érhetőek el, gyakran viszonylag kis területen fekszenek. Az Amazonas, az afrikai szavanna vagy a Himalája természeti kincseivel összehasonlítva Európának kevésbé kiemelt a szerepe. Ezért lehet az, hogy az ökoszállás szűk piaccal rendelkező turisztikai termékként jelenik meg Európában. Ezzel ellentétben Latin-Amerikában, Afrikában és Ázsiában az ökoszállások gyakran kiemelkedő részét képezik a szálláskínálatnak.³

1.5. Az ökoturizmus és a helyi társadalom

A társadalmi és kulturális hatások azt mutatják, hogy az ökoturizmus milyen mértékben járul hozzá a helyi lakosok életminőségében, életstílusában, értékrendszerében, egyéni és közösségi viselkedésében, családi kapcsolataiban, közösségi szerveződéseiben, biztonságában, hagyományok ápolásában végbemenő változásokhoz. Kétségtelen tény, hogy a helyi lakosok kultúrája, társadalmi jellegzetességei a turisták megjelenése nélkül is folyamatosan változnak, azonban a kérdés az, hogy a változásokat mennyire gerjeszti, vagy gátolja a turizmus. A pozitív folyamatokat segíti, vagy

3 http://szakmai.itthon.hu/documents/28123/121718/182_Mintel_EcoAccommodation_in_Europe.pdf/e1544ee9-fcb0-4ce3-a339-4ad1cfa06329

a negatívakat erősíti, netalán semleges a hatása? Általában a szakértők nem vizsgálják a fenti kérdéskört. Mivel az ökoturizmus különbözik a turizmus többi válfajától abban is, hogy az ökoturisták mélyebb kapcsolatokat alakítanak ki a vendéglátókkal, alaposabban megismerik a helyi kultúrát, ezzel is növelik a helyiek önbecsülését. A lakosok, látva, hogy a vendégek a helyi épületek, növények, állatok, gazdálkodás, kézművesség, hagyományok iránt érdeklődnek, nagyobb figyelmet szentelnek ezeknek a kincseknek. Megnöveli településük értékét a szemükben, beleértve saját telküket, házukat, életvitelüket, hagyományaikat. A folyamat erősíti az identitásukat is, és ez szerepet játszhat abban, hogy ne vándoroljanak el a településükről. Az ökoturizmus a munkalehetőségek bővítésével, a közösségi szolgáltatások fenntartásával és fejlesztésével, az értékek megóvásával, a környezeti állapot javításával hozzájárul a lakosság életminőségének emeléséhez. A helyi munkalehetőségek bővülésével, az életminőség javulásával kedvező irányban változik a lakosság összetétele. Megnő az esélye a fiatalok helyben maradásának, sőt sok esetben a környékről is odavonzza a fiatalokat.

Az ökoturizmus fejlődése szélesíti a munkahely-kínálatot, hiszen olyan foglalkozások is megjelennek (pl. túravezető, tolmács, animátor stb.), amelyek korábban nem voltak jellemzőek a területre. A turizmus miatt nő a nyelvtudás és a hagyományokhoz kötődő ismeretek jelentősége. Az ökoturisták közvetve újra feleleveníthetik a helyi kézművességet, és jótékony hatást gyakorolhatnak a művészetekre is.

Az ökoturizmus tehát a munkalehetőségek bővítésével, a közösségi szolgáltatások fenntartásával és fejlesztésével, az értékek megóvásával, a környezeti állapot javításával hozzájárul a lakosság életminőségének emeléséhez.

2. A HORVÁTORSZÁGI ÖKOTURIZMUS ATTRAKCIÓI ÉS FEJLESZTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

Horvátországban, de a világ más tájain is, egyre tudatosabban gondolkodnak az emberek a meglévő természeti erőforrások korlátozott felhasználásáról, és arról a tényről, hogy ezek közül az erőforrások közül vannak olyanok, amelyek nem újrahasznosíthatóak, azaz állandó változásnak vannak kitéve. Az ilyen jellegű meggyőződés elterjedése fokozatosan az ökoturizmus fejlesztése irányába tereli az embereket. A Világgazdasági Intézet 1990-ben végzett kutatásainak eredményei rámutattak, hogy a világ turistaforgalma éves szinten 4%-kal növekszik, míg a természethez köthető utazások 10 és 20%-kal.

A XIX. század elején a világ turisztikai kínálatában felismerték az ökoturizmus fejlesztésének jelentőségét, amit az a tény is bizonyít, hogy 2002 az Ökoturizmus éve volt, amikor is számtalan tudományos és szakmai értekezést tartottak e témakörben. Sajnálatos, hogy az ökoturizmus a globális turizmus egy nagyon kis szeletét adja, ami információforrástól függően 3 és 7% közötti mozgást mutat a világ turisztikai piacán.

Horvátországban is egyre többet hallani az ökoturizmusról, mint a turizmus egyik fejlődő ágáról, azonban az egyik leggyengébben képviselt turisztikai ágazat mind a forgalom, mind a bevételek tekintetében.

A rengeteg erőforrás ellenére az ökoturizmus Horvátországban nagyon fejletlen szinten van. Európában (és Horvátországban is) egyre inkább ötvözik az ökoturizmust más turisztikai ágazatokkal, különösen a vidéki (falusi) és kulturális turizmussal, valamint a földközi-tengeri országokban a rekreációs turizmussal.

Horvátországban az ökoturizmus fejlődése kizárólag a vidéki és védett természeti területekkel van összekapcsolva, alapja pedig a természeti szépségek kiaknázása oly módon, hogy a felhasználók a kialakult természeti egyensúlyban ne okozzanak semmilyen kárt.

Horvátország azon országok közé tartozik, amelyek inkább káprázatos természeti kincsei, és gazdag kultúrtörténeti öröksége miatt vonzza a látogatókat, mintsem minőségi szolgáltatásai és/vagy újonnan létrejött turisztikai attrakciói miatt.

A természeti attrakciók közül a legelső helyen szerepel a tenger, a tagolt tengerpart és a rengeteg sziget, de megemlíthetjük a védett, természetes környezetben található strandokat, a hatalmas zöld és erdős területeket. Horvátország, tekintettel területének nagyságára, kiemelkedik a meglévő természetvédelmi területek számával, biodiverzitásának köszönhetően pedig az európai országok rangsorában az elsők között szerepel.

Turisztikai szempontból komoly potenciállal bír a még fejletlen régiókban új turisztikai értékek létrehozása, mint például a Duna, Száva, Dráva, Una, Cetina és más folyók, illetve tavak melletti területek fejlesztése. A tengerhez köthető attrakciókon kívül más természeti attrakciók is figyelemre méltóak, mint például a rengeteg mészkő-képződmény – vízesések a Plitvicei tavak mentén, a Krka vízesés, a Velebit hegység sziklái, barlangjai, szakadécai és más képződmények -, valamint a nagyszámú, egyedülálló nemzeti parkok és természetvédelmi területek a kontinentális területeken. Néhány nemzeti parkban kínálnak szálláslehetőséget is az odalátogatóknak (Plitvicei Tavak Nemzeti Park, Brijuni Nemzeti Park, Mljet Nemzeti Park).

A sokszínű természeti és kultúratörténeti attrakciók mellett Horvátország kifejezetten szegény újonnan létrehozott turisztikai attrakciókban. Ezek közé sorolhatóak a kongresszusi központok, tematikus és/vagy kalandparkok, golfpályák, látogatóközpontok, jól átgondolt tematikus útvonalak, kerékpárutak, valamint hasonló tartalmú turisztikai csomagok, amelyek nélkül nagyon nehéz megteremteni annak az alapjait, hogy nemzetközileg is elismert termékminőt hozunk létre, ami elősegítheti a kontinentális térség és az ökoturizmus fejlődését.

Kiindulva a meglévő horvátországi turisztikai kínálat ismertető jeleiből, valamint mennyiségi jellemzőiből, meghatározásra került tíz olyan kulcsfontosságú termékcsoporthoz, amelyek segítségével 2020-ig érdemes kiépíteni Horvátország turisztikai kínálati rendszerét:

1. nap és tenger;
2. bűvár turizmus;
3. egészség;
4. kulturális;
5. üzleti;
6. golf;

7. kerékpáros;
8. bor – és gasztro turizmus;
9. vidéki (falusi) és hegyvidéki;
10. extrém – és sport turizmus;
11. más fontos termékek (öko, ifjúsági és szociális turizmus).

Megfigyelhető, hogy a 2020-ig elfogadott Horvát Turisztikai Fejlesztési Stratégiában a legjelentősebb turisztikai termékek körében nem kapott fontos szerepet az ökoturizmus, az egyéb turisztikai termékek kategóriájában is csak az utolsó helyen szerepel. Ez azt bizonyítja, hogy a rendelkezésre álló, attraktív és megóvott természeti erőforrások ellenére Horvátországban az ökoturizmus nagyon gyenge lábakon áll. Különösen aggasztó az a tény, hogy az ökoturizmus még a természetvédelmi területeken is nagyon elhanyagolt.

A táj szépsége és ökológiai védettsége olyan kínálati elemek, amelyek révén Horvátország előnyben van a konkurens Spanyolországgal, Görögországgal, Olaszországgal vagy éppen Törökországgal szemben. Az ökológiai védettség olyan kínálati elem, amelyet az idelátogató jobbnak értékeli a konkurenciával szemben. Ebben az értelemben fontos kihangsúlyozni, hogy a turizmus fejlődésének nem az olyan termékeken kellene alapulnia, mint a tenger és a napfény, hanem komolyabb erőfeszítéseket kellene tenni a környezetvédelemért, a természeti erőforrások megóvása érdekében, valamint felelős és fenntartható irányítási módszereket alkalmazni az ökoturisztikai kínálat tartalmi fejlesztése érdekében. *(A Horvát Köztársaság 2020-ra szóló turisztikai fejlesztési stratégiája, 2013. április)*

2.1. Védett területek Horvátországban

A Természetvédelmi Világszövetség (IUCN) definíciója szerint védett területnek számít: „az a pontosan meghatározott terület, amelyet azzal a céllal jelöltek ki, hogy irányított módon, tartósan valósuljon meg rajta a természet védelme, ökoszisztémához kapcsolódó szolgáltatásokkal egybekötve, amelyeket a terület biztosít, valamint kulturális értékek bemutatásával törvényesen vagy más hatásos módszerek révén.”

Horvátországban a védett területekről a közigazgatási intézmények gondoskodnak. Működésük alapvető célja a védett területek irányítása, amely alatt a védelmet, fenntarthatóságot és támogatást, azaz a természeti folyamatok zavartalan működését, valamint a természeti javak fenntartható és ésszerű használatát értjük.

A nemzeti parkok és természetvédelmi parkok közintézményeit a Horvát Köztársaság kormányának döntései alapján hozzák létre. Ezeknek az országos szinten működő közintézményeknek vannak regionális szintű intézményeik is, amelyeket a területi (megyei) önkormányzatok hoznak létre. Jelenleg Horvátországban 19 országos szintű, 21 regionális (megyei), illetve 6 lokális természetvédelmi feladatokat ellátó közintézmény működik.

A természetvédelemről a Természetvédelmi törvény rendelkezik (NN 70/05, 139/08 NN 80/13), amely többek között pontosan meghatározza a védett természeti értékeket, amelyek a védett természeti értékek iktatókönyvébe kerülnek bejegyzésre. Horvátországban a természetvédelmi törvénnyel összhangban évenként kerülnek

végrehajtásra azok a védekezést, fenntarthatóságot, támogatást és hasznosítást célzó programok, amelyek a védett területek megóvására irányulnak, és amelyekről a védett területek illetékességi területein működő közintézmények vezetői, testületei döntenek.

Horvátország bővelkedik védett természeti területekben, különösen a kontinentális részeken, amelyek alkalmasak az ökoturizmus fejlesztésére, és amelyeket védett és nem védett területekre lehet felosztani.

Horvátországban a terület védettségi fokát és kategóriáját a Kulturális Minisztérium Természetvédelmi Osztálya határozza meg az Országos Természetvédelmi Intézet szakmai ajánlása alapján. Ebben meghatározásra kerülnek a természeti értékek, és ezen értékeknek, valamint a területnek az irányítási módszerei. Az Országos Természetvédelmi Intézet olyan középfokú intézmény, amely a természetvédelemmel kapcsolatos szakmai munkát látja el Horvátországban. A horvát kormány döntése alapján 2002-ben hozták létre, munkáját pedig 2003. szeptemberében kezdte meg.

A Környezetvédelmi és Természetvédelmi Minisztérium adatai alapján a regisztrált természetvédelmi területek száma Horvátországban eléri a 419-t⁴, amelyek különböző kategóriába tartoznak. Ezek a védett területek Horvátország összterületének 8,19%-t teszik ki, azaz a kontinentális területek 11,61%-t, illetve a tenger melléki területek 1,97%-t.

2.2. Nemzeti szintű védett területek Horvátországban

A Természetvédelmi törvény alapján kilenc kategóriába sorolható védett terület került meghatározásra

A védett területté nyilvánítás bizonyos szempontok alapján történik (természetvédelmi szempontok, illetve turisztikai attrakciós szintje alapján), valamint nemzetközi, országos vagy helyi osztályba (kategória) sorolás alapján. A nemzeti parkok, valamint a természeti parkok státuszáról a Horvát Szábor (Parlament), a szigorúan és különleges státuszt élvező rezervátumokról a horvát kormány, az egyéb kategóriákba tartozó védett területekről pedig a megyei önkormányzatok, illetve a Fővárosi Közgyűlés (Zágráb) dönt.

2.3. Nemzetközi szintű védett területek Horvátországban

A különösen értékes és megóvott területeknek köszönhetően Horvátország egyes területei nemzetközi szintű védettséget élveznek.

Így például a Plitvicei Tavak az UNESCO Világörökségi listáján is szerepel, amely jelen pillanatban az egyetlen horvát természeti örökség, amely felkerült erre a listára. A Velebit-hegység része a Nemzetközi Bioszféra Rezervátum hálózatnak (az UNESCO által támogatott „Az ember és a bioszféra” program részeként), míg 5 terület felkerült az értékes mocsárvilágot bemutató nemzetközi listára (Ramsari Konvenció) – a Kopácsi Rét, a Lonyi Mező, a Neretva Völgye, a Fekete Mlaka és a Vrání tó.

4 2013. október 14-i adat

A nemzetközi szintű elismertség egyik legújabb példája, amivel elismerik a horvát természeti értékeket, hogy a Papuk-hegység bekerült az Európai Geopark Hálózatba.

A különösen gazdag és értékes természeti erőforrások ellenére az ökoturizmus Horvátországban valójában teljesen gyerekipőben jár. Ez annak is betudható, hogy Horvátországban nem állnak rendelkezésre olyan szálláshelyek, amelyek megfelel-
nének a világban elfogadott ökoturisztikai kritériumoknak. Ezért elsősorban a poten-
ciális öko célpontok látogatásakor a hagyományos szálláshelyeket tudják felkínálni a
turistáknak. Az ökoturisztikai tevékenységeket és szolgáltatásokat pedig olyan
emberek végzik, akik hasonló vagy kapcsolódó turisztikai szolgáltatást végeznek vagy
hasonlóval foglalkoznak, mint például falusi turizmus, hegyi túrák szervezése, kaland-
és extrém sport, kerékpáros turizmus, vagy bor- és gasztroturizmus. Ezen kívül problé-
mát jelent még az ökoturizmus alacsony jövedelmezősége, a tudatlanság és a hozzá
nem értés ehhez a turisztikai ágazathoz, ami miatt az elterjedtsége nagyon alacsony.

Horvátországban kialakulóban van egyfajta trend, amely arra törekszik, hogy
összekösse az ökoturizmust más turisztikai ágazatokkal. Egyre több turista- és
kerékpárutat építenek, felújítják a jelentősebb kultúrtörténeti emlékhelyeket, az elha-
gyott és rossz állapotban lévő falvakat és épületeket hagyományos módon újítják fel,
amelyeket aztán pihenőházként használnak, illetve régi mesterségek és hagyományok
elevenednek meg. Ez lehet az ökoturizmusnak az egyik módja, hogy a megüresedett
településekre visszacsábítsa az elvándorolt lakosságot, és csökkentse a turizmus
szezonalitását, amely a nyári, turisztikai szezonra volt jellemző.

3. AZ ÖKOTURIZMUS KÍNÁLATA MAGYARORSZÁGON

Magyarországon tudatos és módszeres ökoturisztikai fejlesztésről 1998 óta
beszélhetünk, amely a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium Termé-
szetvédelmi Hivatalának kezdeményezésére indult el. Többszöri átszervezés után ma
az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főigazgatóság
Természetvédelmi Igazgatóságán belül működő Ökoturisztikai Főosztály végzi ezt a
tevékenységet. Később a Magyar Turisztikai Egyesület (MATUR) elnökségének teljes
támogatásával megalakult az Ökoturisztikai Tagozat, amely ma már a MATUR-nak
egyik elismert színfoltja.

A magyar ökoturisztikai kínálat elsősorban a természeti adottságokhoz igazodik
ezt egészíthetik ki a kulturális- és örökségturizmus, falusi turizmus, aktív- és egész-
ségturizmus szolgáltatásai is. Magyarországon az ökoturizmus legfontosabb célte-
rületei a védett területeken vannak. Ezek ismertsége és elismertsége a felmérések
szerint jónak mondható. A kínálat fontos jellemzője, hogy mozaikos jellegű, így több
önkormányzat területét is érinti. Ebből következően a fenntartás és a fejlesztések
feladata csakis együttműködésen alapulhat.

Természetesen nem csupán a védett területeken jelentkezhet az ökoturizmus. Az
ún. natúrparkok vagy másfajta ökoturisztikai civil szerveződések egyre jelentősebbek
Magyarországon. Ezek olyan önkéntes szerveződések, melyek egy-egy kisebb térséget
jelentenek és a természeti értékek mellett az adott tájegység egyéb értékeit pl. népi
hagyományait is meg kívánják őrizni. Egy-egy natúrpark létrehozása szintén
természeti értékeken alapul és a természeti értékek megóvása érdekében ökológus

gazdálkodás folyhat a területén. Hazánkban a natúrparkok nem természetvédelmi területet, hanem inkább területfejlesztési kategóriát jelentenek. (Ökoturizmus fejlesztési stratégia 2008)

Az ökoturisztikai termék összeállításánál figyelembe kell venni, hogy a turisztikai kínálat egyes elemei is összhangban legyenek az ökoturizmus célkitűzéseivel. A szálláshelyek is lehetőség szerint tájba illő, a környezetet minimálisan terhelő, környezetvédelmi eljárásokat alkalmazó épületek legyenek, továbbá a vendéglátást a helyi termékekre épülő ételkínálat jellemezze. Az ökoturisztikai termékek elengedhetetlen része az ismeretszerzést, oktatást segítő szakvezetők és szakértők aktív bevonása a programok tervezésébe és kivitelezésébe. Szakvezetők hiányában megfelelő információs hálózat, infrastruktúra és interpretáció szükséges ahhoz, hogy a látogatók a területet alaposan és élményszerűen ismerjék meg. Az ökoturisztikai termék sikere abban rejlik, ha helyi erőforrásokra épül és a szolgáltatásokat elsősorban a helyi lakosság nyújtja (pl. szállás, vendéglátás, esetenként szakvezetés). Emellett az ökoturisták egyik legnagyobb élményforrását adja a helyiekkel való kapcsolatfelvétel, a helyi kultúrák, szokások megismerése, a helyiek hétköznapi életében való részvétel. (Horváth-Kalmárné 2011)

Az elmaradott települések, kistérségek, régiók felzárkóztatásának egyik lehetséges módja a helyi lakosság bekapcsolása az ökoturisztikai kínálat alakításába. Természetesen ez önmagában nem elég a számos gazdasági és társadalmi probléma felszámolására, de ösztönzőleg hathat a megoldásukra irányuló törekvések felerősödéséhez. A természetvédelem számára fontos minél jobban támaszkodni az adott területen élőkre és segíteni nekik helyben megtalálni a boldogulásukat. A gyakorlat mára bebizonyította ugyanis, hogy a természetvédelem csak akkor hatékony, ha bírja a helyi lakosság támogatását is.⁵

A hazai, bemutatásra érdemes területek általában védettek, és a védett területeken prioritása van a védelemnek. Magyarországon a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. tv. megteremti ennek jogi alapját is, mivel a nemzeti park-igazgatóságok alaptevékenységei közé sorolja a megőrzés és a kutatás elősegítése mellett a bemutatást is. Természetesen a nem védett területeken is folyhat ökoturisztikai tevékenység, pl. egyes települési önkormányzatok, társadalmi szervezetek stb. koordinálásával.

Természetvédelmi kezelés szempontjából az ország jelenleg 10 részre van osztva, minden egyes régióban található egy-egy nemzeti park, amelynek felügyelője az adott nemzeti park-igazgatóság. A régióban található egyéb védett területek is a nemzeti park-igazgatóság felügyeletéhez tartoznak, de a nemzeti parkoknak nem részeik.

A nemzeti park-igazgatóságok, civil szervezetek és önkormányzatok ökoturisztikai bemutatóhelyeket tartanak fenn. A bemutatóhelyek változatos formában jelennek meg:

- *látogatóközpont vagy fogadóközpont*: a nemzeti parkok székhelyén vagy egyéb turisták által gyakran látogatott helyszíneken létrehozott olyan komplex intézmény, amelynek alapszolgáltatásai az információs pult, kiállító terem állandó és időszakos környezetismereti kiállításokkal, előadóterem, foglalkoztató-szoba,

5 <http://www.kvvm.hu/index.php?hid=255&pid=11&sid=11>

- „zöld” bolt. Ilyen pl.a Hortobágyi Látogatóközpont (HNP), Salföldi major a Balaton-felvidéken (BfNP), vagy a szarvasi Körösvölgyi-látogatóközpont (KMNP).
- *oktatóközpont, természetismereti foglalkoztató*, elsődleges funkciónak megfelelően az itteni környezeti nevelési programszolgáltatást elsősorban szervezett iskolai, erdei iskolai csoportok veszik igénybe, gyakran szállással együtt. Pl. Fecskeház Erdei Iskola Hortobágy-Máta (HNP), Naprózsa Erdei Iskola Fülöpházán (KNP), Zöld Közösségi Ház és Erdei Iskola Mórahalom (KNP), Nyugati Kapu Oktató és Látogatóközpont Felsőtárkány (BNP), Pangea Oktatóközpont Pénzesgyőr.
 - *helyismereti és tematikus bemutatóhely*, amelyek valamely szak- vagy tématerülethez tartozó természeti vagy kulturális örökség, illetve a környező táj általános bemutatására szolgáló hely, amely a bemutatás többféle eszközét is alkalmazhatja. Ide tartoznak a földtani bemutatóhelyek, a bemutató gazdaságok, majorok, az arborétumok, a tájházak és a helytörténeti kiállítások, múzeumok. Ilyen pl.: Hegyestű geológiai bemutatóhely Monoszló (BfNP), Kotsy Vízialom Zalaszentlőrinc (BfNP), Vésztő-Mágori Történelmi Kiállítóhely (KMNP), Fehér Golya Múzeum Kölked (DDNP).
 - *tanösvény*, egy olyan tematikus útvonal, amelyen az érintett terület természeti és kulturális örökségét állomáshelyekhez kötődően, általában táblák és/vagy kiadvány(ok) segítségével mutatja be, így a látogatók részéről önálló, aktív ismeretszerzést tesz lehetővé. Magyarországon több mint 400 tanösvény található, pl. Tisza-tavi vízi sétány Poroszló, Lóczy tanösvény Tihany (BfNP).
 - *barlangi bemutatóhely*, amely többé-kevésbé kiépített, látogatható barlangot jelent pl. Baradla-barlang az Aggteleki-, a Csodabogyós barlang a Keszthelyi-hegységben. (Horváth-Kalmárné 2011)

4. AZ ÖKOTURIZMUS FEJLESZTÉSÉNEK LEHETŐSÉGE KAPRONCA-KÖRÖS MEGYÉBEN

Kapronca-Kőrös megye Horvátország északnyugati részén helyezkedik el. A megye közigazgatási központja Kapronca (Koprivnica). A megye területe 1 746 km², ezzel az ország 17. legnagyobb megyéje. A megyében 3 város és 22 járás található. Összesen 38 322 háztartásban 115 582-n élnek. A népsűrűség 66,19 lakos/km². A megye lakosságának megoszlását egy fél évszázados folyamat is elősegítette, mint például az iparosodás, a vidék és a mezőgazdaság elsorvasztása, valamint az urbanizáció. A legfontosabb gazdasági ágazat a mezőgazdaság, valamint a fejlett élelmiszeripar.

Kapronca-Kőrös megye ökoturisztikai fejlesztési alapját olyan természeti erőforrások képezik, amelyek zömmel védett területek. Az IUCN nemzetközi szervezet meghatározása alapján a védett terület olyan pontosan behatárolt földrajzi területet jelent konkrétan meghatározott rendeltetéssel, amely törvényileg védett és szabályozott azzal a céllal, hogy hosszútávon megővje a természetet és az ökoszisztémához tartozó szolgáltatásokat, valamint a kulturális értékeket (IUCN, 1994).

Ez a szélesen értelmezett definíció lehetőséget biztosít arra, hogy szabályozott keretek között irányítsanak egy védett területet figyelembe véve annak különböző

rendelvényeit. Ez azt jelenti, hogy a biodiverzitás védelme igen hangsúlyos tényező egy-egy védett terület esetében, ugyanakkor semmiképpen sem ez az egyetlen szempont, ami az adott védett terület létezését indokoltnak tartja. A gazdasági potenciál, amely speciális turisztikai, illetve ökoturisztikai ágazatok megfelelő alkalmazásával fejleszthető az említett területeken, új lehetőséget biztosít gazdasági haszon elérésére, de ami még fontosabb, hogy új munkahelyeket teremthet a helyi lakosoknak.

A Kapronca-Kőrös megye illetékességi területén működő Védett Természeti Értékek Felügyeletét ellátó közintézmény adatai alapján a következő besorolású védett területek találhatóak a megyében: öt különleges rezervátum, egy parkerdő, kettő jelentős (kiemelten védett) tájegység, négy védett őspark, kettő arborétum és a Mura-Dráva Regionális Park. Az említett közintézmény felelős a védett területek irányításáért, amelyek Kapronca-Kőrös megyében találhatóak, ugyanakkor szerves részét képezik Horvátország ökohálózatának, valamint a Mura-Dráva Regionális Parknak is. A közintézmény elsődleges feladata a védett természeti értékek védelme, fenntartása, megóvása, támogatása és mértéktartó használata Kapronca-Kőrös megye területén.

4.1. Különleges rezervátumok

A különleges rezervátumok kategóriájába a következő területek tartoznak (5 terület): A Veliki Pazut Madárrezervátum, a „Crni Jarki” különleges rezervátum (erdei vegetáció), a Dugacko Brdo botanikai rezervátum (erdei vegetáció), a Mali Kalnik botanikai rezervátum, valamint a Durdevacki Peski különleges rezervátum (földrajzi-botanikai).

A Veliki Pažut Madárrezervátum

A védett terület a Dráva és Mura folyó torkolatánál helyezkedik el, és Légrad település közelében található. Területének nagysága 571 ha. A biológiai sokszínűség jellemzi a területet, valamint az élőhelyek sokasága, melyek közül kiemelnénk a mocsaras élőhelyeket és a vízfolyásokat. Ezt a területet a csatornák és a folyó régi mellékágainak egybefonódása jellemzi, amelyek homokos és kavicsos parttal, valamint alacsony partfallyal és folyami hordalékkal telt partszakaszokkal szegélyezettek. Ennek köszönhetően alakult ki e területnek a gazdag növény- és állatvilága. Nagyon gazdag erdős területekben is a vidék, amely jellemzően síkvidéki és ártéri fafajták sokaságából áll. Ezekben az erdőkben megtalálható a fehér fűz, a fekete nyár, a mézgás és fehér éger, a földközeli növényzet jellemző fajtája pedig a hamvas szeder. Az erdős és vizes területek kiváló táptalajt biztosítanak a sokszínű növény- és állatvilág fejlődésének.

A „Crni Jarki” különleges, erdei rezervátum

A Crni Jarki erdőrész Kalinovac mellett található, amely része a Gyurgyeváci Erdőgazdasághoz tartozó területnek. Az itt található mézgás éger, amely e területen

optimális körülmények között fejlődik, nagysága, éves fejlődési ciklusa és szépsége alapján Európa legjobb minőségű fajtái közé sorolható, ahogy a hozzá tartozó növényi közösségek maradványfajai is, ami miatt a Crni Jarki területét különleges, védett erdei rezervátummá nyilvánították.

Dugačko Brdo Botanikai Rezervátum

A Dugačko Brdo terület a Kalnik hegység keleti lejtőin helyezkedik el Rasinja település felett, Kaproncától 8 kilométerre. A terület vegetációja fajták tekintetében vegyes képet mutat. A legelterjedtebb a bükk, de található itt kocsánytalan és gyertyános tölgy is, míg más fajták és lombhullatok is elszaporodtak az idők folyamán. E növényi közösség életkora kb.100 év.

Mali Kalnik botanikai rezervátum

Mali Kalnik a kálniki térség kiemelt tájegységének része, amelynek nagysága 5,35 Ha. E tájegység jelképe a Barbara nevet viselő sziklás, kiemelkedő hegyvonulat. A terület felszíne, talajösszetétele, klímája és hidrológiája alapján került megállapításra a tájbesorolása, és vált botanikai rezervátummá.

Đurđevački Peski – különleges botanikai rezervátum

A rezervátum nagysága 19,5 Ha. Ez a terület jelképezi annak a valamikori 12 kilométer széles, homokos partszakasznak a maradványát, amely a Dráva folyó mentén húzódott. A szél erről a területről hordta a homokot a drávamenti síkságon keresztül, és betérítette a környező veteményeseket és szántóföldeket. Ez a mozogni képes szürkéssárga színű homok határozta meg a terület felszínét, amely hullámossá formálta a különleges rezervátumot.

4.2. Parkerdő

Župetnica Parkerdő

Krizevác mellett található. Ez egy vegyeserdők által határolt terület, ahol megtalálható a kocsánytalan tölgy, gyertyán, mézgas éger, mezei juhar, bükk, vadcserezsnye, hárs, vadalma, ami miatt fitocönológiai szempontból is értékessé és esztétikussá vált a terület. Emiatt is hívják a parkerdőt Kirzevác „tüdejének”, amely kiválóan alkalmas pihenésre és szabadidős sportolásra.

4.3. Jelentősebb (kiemelt) tájegységek

Kalnik

A Kalnik-hegység területe 4200 ha. Felszínének sokszínűsége, talajösszetétele és speciális mikroklímája eredményezik kulturális és történelmi örökségének gazdagságát, de az itt található növényi közösségek is egyedülállóak. A gazdag növényvilágon, valamint az egyedülálló felszíni formákon túl jelentős szerepet töltenek be a Kalnik környékén található szőlők is, amelyek végében meghúzódnak a gyönyörű borospincék. Ezek az építmények hűen tükrözik a tájra jellemző hagyományos építészeti minden jellegzetességét.

Čambina

Cambina Ždala település mellett, a Dráva folyó mentén található különleges tájegység. Egy különleges vízi világ tárul elénk, amely patkóformájú, az egykori Dráva folyókanyarulatából alakult ki, és a mostani folyó bal partján helyezkedik el. A terület Kis- és Nagy Cambinából áll, amely a kontinentális peripannon területekre jellemző természeti, hidrobiológiai, ökológiai és esztétikai szempontból is értékes mikro-élőhelyekből tevődik össze. Az egész területre a horvátországi mocsaras vidékek növényvilága jellemző.

4.5. Parkok építészeti emlékei (Arborétumok)

A Krizseváci Mezőgazdasági Főiskola, valamint a „Vladimir Nazor” Általános Iskola mellett található parkok

Krizsevác központjában található két park, amelyek jelentős építészeti értéket képviselnek. Ezekben a parkokban találunk vadgesztenyét, piramistölgyet, közönséges lucfenyőt, erdei fenyőt, déli ostorfát, közönséges pagodafát, amerikai ámbrafát, japán cseresznyefát, óriás tujákat, fekete fenyőt és más értékes fajtákat. A fák életkora eléri a 130 évet. Az említett mesterségesen létrehozott parkok jelentős hortikulturális, esztétikai, kultúrtörténelmi és tudományos értéket képviselnek Krizsevác városában.

4.6. Mura – Dráva Regionális Park

A Mura-Dráva Regionális Park az első regionális park Horvátországban. A folyók árteri területeit foglalja magában, amelyek mentén találhatóak mezőgazdasági területek és kisebb települések is. Ez a terület egészen a Dráva folyó dunai torkolatáig, Aljmas településig húzódik. A Mura és a Dráva folyó menti területek biológiai szempontból sokszínűek, valamint geológiai képződmények és kultúrtörténelmi örökség szempontjából is igen gazdagnak mondhatók. A terület nagysága 87 680,52 ha, amely öt megyét érint. Ebből Kapronca-Kőrös megyére 16 780,85 ha jut, ami a teljes terület

19,19%-a. Különösen jelentősek a védett területek: ártéri erdők, nedves rétek, holtágak, kiszáradt medrek, folyókanyarulatok, zátonyok és meredek partfalak. Ezen kívül nagyon gazdag a madárvilága, de nemzeti és európai szinten is védett ritka halfajták, illetve egyéb állatok is megtalálhatóak. Ezek az egyedülálló és igen értékes tájegységek a természeti és az antropogén környezet teljes kölcsönhatásában működnek együtt, amelyek összekötik a park határait a hosszasan elnyúló településekkel. A védelem kérdése a regionális park kompetenciájába tartozik, amely engedélyez bizonyos gazdasági tevékenységeket, amelyek a térségre jellemzőek. Ezáltal lehetőség nyílik a fenntartható fejlődés megteremtésére, mint például az ökoturizmus vagy az öko-gazdálkodás továbbfejlesztésére.

5. AZ ÖKOTURIZMUS FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGE SOMOGY MEGYÉBEN

5.1. *Ökológiai potenciál, gócterületek:kutatás területi lehatárolása*

Drávamente

A régió második legjelentősebb folyójához köthető desztináció Baranya és Somogy Drávához kapcsolódó területeit foglalja magában. Kiemelt térségei az Ormánság, Barcs-Csokonyavisonta és a Duna-Dráva Nemzeti Park kapcsolódó területei, illetve a Nagyatád-Csurgó közt található terület. Ugyanúgy, mint a Dunamente területén, a turisztikai kínálat alapvetően itt is a természeti vonzerőkre, az aktív turizmusra és a hagyományos értékekre építhet, az esetleges turisztikai fejlesztések azonban szintén korlátozottak a nemzeti park védettsége miatt. A desztináció kiemelt turisztikai termékei az ökoturizmus, a gyógy-, termál- és a wellness turizmus, a kiegészítő termékek pedig a falusi turizmus, a vidéki turizmus, az aktív turizmus és a kulturális turizmus.

Kis-Somogyország

A régió ezen desztinációja még a kialakulás fázisában található. Fő turisztikai jelentőséggel bíró térségei a Marcali-Mesztegyő-Nagyszakácsi és az Igal-Andocs közt elterülő területek. A desztináció jelentős része kapcsolódik ugyan a Balatonhoz, így a Balatoni Turisztikai Régióhoz is, a háttértelepülések zónája azonban már a Dél-Dunántúli Turisztikai Régióhoz sorolandók. A tájegységi besorolás kapcsán a Belső- és Külső-Somogyi települések és területek kerültek itt lehatárolásra, a jellegzetes turisztikai attrakciók pedig a védett természeti értékek és a borvidék egyes idetartozó részei. A turisták által még kevésbé ismert és látogatott terület alapvetően a vidéki hangulatra és a természet közelségére építhet, melynek alapját az egykor mindent elborító somogyi erdőségek és a dombsági terület adta helyzeti energiák adhatják. A még fiatalos jegyeket tükröző terület kiemelt turisztikai termékei az ökoturizmus, a gyógy-, termál- és wellness turizmus, illetve a falusi turizmus, kiegészítő termékek pedig a borturizmus és gasztronómia, a borút, a kulturális rendezvények és a vallási turizmus.

Kapos-völgy

Fő területei közül természetesen ki kell emelni Somogy(ország) székhelyét, Kaposvárt,(a tolnai területeken pedig Dombóvárt és térségét (Gunaras), illetve a Tamási és Hőgyész közti területet a Gyulaji-erdővel és a Tolnai borvidék kínálatával). A vidék kiemelkedő turisztikai termékei a gyógy-, termál- és wellnessturizmus, a kulturális és konferencia turizmus, illetve a sportturizmus. Kiegészítő kínálatban jelenik meg az ökoturizmus, a vidéki aktív termékek és az egyre erősödő falusi turizmus is. A legfontosabb turisztikai település természetesen Kaposvár.

Zselic

A Zselici-dombság által lefedett térség a Kaposvár és Szigetvár közti tengely mentén került kialakításra. A két fő városi célpont (Somogy megye székhelye és Nyugat Baranya központja) közt elhelyezkedő terület alapvető turisztikai adottságai a természet közelségben és az erdők adta lehetőségekben aknázható ki (vadászturizmus, kirándulás, túrázás), de a környék falvainak vidéki és falusi turizmusa az utóbbi évek pozitív tendenciáinak köszönhetően is egyre inkább erősödik az alapvetően eléggé hátrányos társadalmi-gazdasági mutatókkal bíró térségben. A Zselic „érintetlensége” lehet a térség turizmusfejlesztési folyamatainak a kiinduló pontja. A kiemelt turisztikai termékek a két központ gyógy-, termál- és wellness-turizmusa és a rendezvényturizmus, amelyekhez szervesen kapcsolódik a rurális térségek borturizmusa, a borút és a vidéki és falusi turizmus kínálata is.⁶

Somogy megye területfejlesztési programja kiemelten foglalkozik az ökoturizmussal, az aktív, az egészség, a falusi és az agrár turizmussal együtt. A tervezés fókuszában a turisztikai magterületek, így Kaposvár és vonzáskörzete, a Zselic és Drávamente áll. A tervezés olyan kisléptékű beavatkozásokat ösztönöz, mely egyrészt a már jól működő attrakciók minőségi fejlesztését, a szolgáltatások bővítését célozza, másrészt olyan fejlesztéseket támogat, mely a helyi terméket előállító az örökséget megőrző és a hagyományokat ápoló tevékenységeket turisztikai termékelemmé képes transzformálni. (Somogy Megye Területfejlesztési Programja 2014)

6. KUTATÁSI EREDMÉNYEK: KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS

A horvát- magyar kutató team egyeztetett kérdőíves vizsgálatban hasonló mintavételes eljárással attitűd vizsgálatot végzett, mely azt a célt tűzte ki, hogy feltérképezze a turisták desztináció választásának szempontjait valamint, hogy az ökoturizmus kínálata milyen szerepet játszik döntéseikben, s általában hogy viszonyulnak a fenntartható turizmushoz.

6 http://www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop425/0051_Magyarország_idegenforgalmi_regioi/ch10s04.htm

6.1. A horvát kutatás eredményei

A horvát kutatásban, (mely 2013 decembere és 2014 januárja között zajlott) 119 megkérdezett vett részt. A megkérdezettek a Krizseváci Mezőgazdasági Főiskola jelenlegi, illetve volt levelezős hallgatói (közülük sokan már aktív dolgozók) voltak. A kérdőív 23 kérdésből állt, amelyek zömmel zárt kérdések voltak.

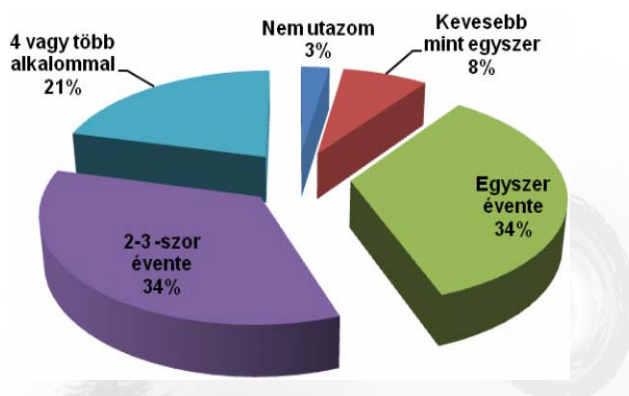
A kutatásban a nemek felosztása alapján 56% nő, illetve 44% férfi vett részt. Életkor szerint a megkérdezettek 49%-a 30 évnél idősebb volt, míg 41%-a 30 évnél fiatalabb. Ezzel összhangban a megkérdezettek nagy része Kapronca-Kőrös megyéből származik (62%), a többiek pedig a környező megyékben élnek. A képzettség szerint a megkérdezettek 17%-nak középfokú végzettsége van, 43%-a diploma előtti felsőfokú tanulmányokat folytat, továbbá 15%-a rendelkezik felsőfokú végzettséggel. Ami a családi állapotot illeti, mindössze 12% tartozik az egyedülálló kategóriába, míg 88% házas vagy párkapcsolatban él. Meghatározott jellemzők szerint a megkérdezettek saját magukat úgy ítélik meg, mint akik szeretnek utazni, természetkedvelők, valamint a leggyengébb jellemzőt úgy ítélik meg, hogy környezettudatosak. A megkérdezettek 31%-a sportol, leginkább labdarúgással, kerékpározással, fitnessszel, lovaglással, röplabdával és atlétikával foglalkoznak. Nagyon kevesen vesznek részt olyan egyesületek munkájában, amelyek ökológiával, ökotermeléssel, környezetvédelemmel vagy hasonlóval foglalkoznak (mindösszesen 6,8%), ezek főleg hegymászó egyesületek.

A megkérdezettek turisztikai szokásai

A turisztikai szokások vizsgálatakor a megkérdezettek beszámoltak arról, hogy mivel töltik az idejüket az utazások során, mennyi ideig tartanak az utazásaik, mennyi pénzt költenek erre, milyen közlekedési eszközöket használnak, kit visznek magukkal az ilyen utazásokra, mi fontos számukra a célállomás kiválasztása során, milyen tevékenységeket választanak, valamint minderről hogyan tájékozódnak.

A megkérdezettek egy-három alkalommal utaznak évente (68%), miközben az utazás időtartama átlagosan 6 nap, és fejenként kb. 166,93 kunát költenek naponta. Tekintettel arra, hogy többségük a családjukkal utazik (60,5%), feltételezhető, hogy a családi fogyasztás az utazás során kb. 400,00 kuna körül van. Az ökoturizmus fejlesztése szempontjából negatív adat az, hogy a megkérdezettek nagyon kis arányban veszik igénybe a tömegközlekedési eszközöket, míg 83,6% személygépkocsit használ. A megkérdezettek legnagyobb része a turisztikai tartalmakról és célállomásokról az interneten szerez információt (48,1%), amit igazolt az INVEST-PRO projekt keretében végzett kutatás is. A másik információforrás az ún. „szóbeli” tájékozódás „szájról-szájra”, barátoktól/rokonságtól, illetve a célállomások korábbi látogatóitól (26,0%). A fentiek összesítése a 1. grafikonon látható.

1. grafikon: Évente hányszor utazik a céllal, hogy így töltsse el szabadidejét?

Az utazáson eltöltött napok átlagos száma = 5,9

Fejenkénti napi fogyasztás az utazás során = 166,93 kn

Leggyakoribb szállítóeszköz = személygépkocsi (83,6%)

A társaság megválasztása az utazásra = család (60,5%) barátok (32,5%)

Információforrás = Internet (48,1%) barátok/család ún. szóbeli információ (26,0%)

(Forrás: ECOTOP projekt véleménykutatása)

Kapronca-Kőrös megye turizmusának fejlődése szempontjából nagyon fontosak az olyan elemekre kapott osztályzatok, amelyek döntőek a célállomás kiválasztásakor (1. táblázat). Mindenekelőtt mégis a legnagyobb szerepe az árak van. Ezen kívül a megkérdezetteknek nagyon fontos, hogy a célállomás kikapcsolódási lehetőséget biztosítson, kellemes természeti környezetben legyen, tiszta levegővel és lehetővé tegye a szórakozást, amelyek az ökoturizmus fejlesztési indikátorai. A kevésbé jelentősnek minősített elemek azok, hogy a célállomás közel legyen a lakóhelyhez, és vidéki környezetben legyen, ami ellentmondást jelent, tekintettel arra, hogy a jelentősnek ítélt elemek éppen a vidéki környezetet jellemzik. Azonban ezt a kérdést lehetséges nem egyértelműségével is lehet magyarázni, feltételezhetően a megkérdezettek a szálláshely szükségességére gondoltak a vidéki környezetben, no de ez már további vizsgálatok tárgyát képezi. A sorrend meghatározása a célállomás kiválasztásánál hasznosítható a további, turizmust népszerűsíteni kívánó tevékenységek során.

1. táblázat: Ha utazik, vagy utazna, mennyire fontos, hogy a kiválasztott célállomás rendelkezzen az alábbi jellemzőkkel:

Jellemző	Osztályzat
Kedvező ára legyen	4,27
Kikapcsolódási lehetőséget nyújtson	4,25
Kellemes természetes környezetben legyen	4,11
Szórakozást nyújtson	4,09
Tiszta levegő	4,08

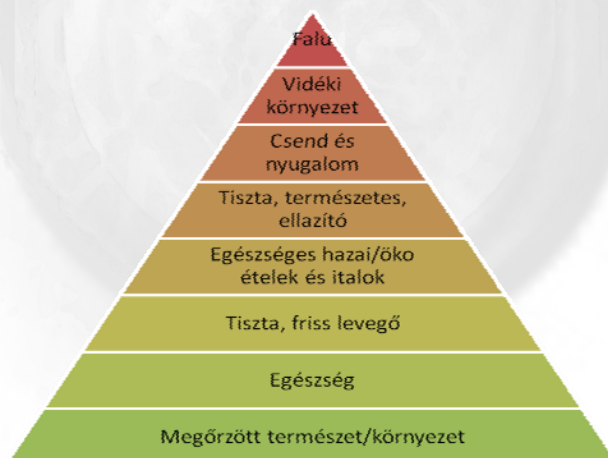
Aktív pihenést nyújtson	3,88
Új ismereteket, tanulást nyújtson,	3,66
Alkalmas legyen családi kirándulásra	3,65
Távol legyen a várostól és a forgalomtól	3,20
Csendes helyen legyen	3,19
Legyen internet hozzáférés	3,17
Legyenek állatok	3,10
Megismerhető legyen a kézművesség, helyi termékek, hagyományos mesterségek...	3,03
Vidéki környezetben legyen	2,80
A lakóhely közelében legyen	1,69

(Forrás: ECOTOP projekt véleménykutatása)

Ugyancsak a turizmus marketing értelemben vett fejlődéséhez nagyon fontos a válaszadók válasza arra a kérdésre, hogy milyen szabadidős tevékenységet igényelnek. Itt a megkérdezettek 35%-a úgy nyilatkozott, hogy szeretné meglátogatni a nemzeti parkokat, természetvédelmi területeket, bejárni a természeti szépségeket, 25%-a legszívesebben a tengerpartra menne, 21% pedig a nagyvárosokat látogatná szívesen. Tekintettel a nagyszámú „nem ökoturisztikai” tevékenységeire, erőteljesebben kellene népszerűsíteni a kontinentális turizmus minden formáját, hangsúlyt fektetve a vidéki környezetre.

Ökoturisztikai változók, grafikus ábrázolásban

2. grafikon: A megkérdezettek alapvető asszociációi, amikor az „ökoturizmus” fogalmát említik.

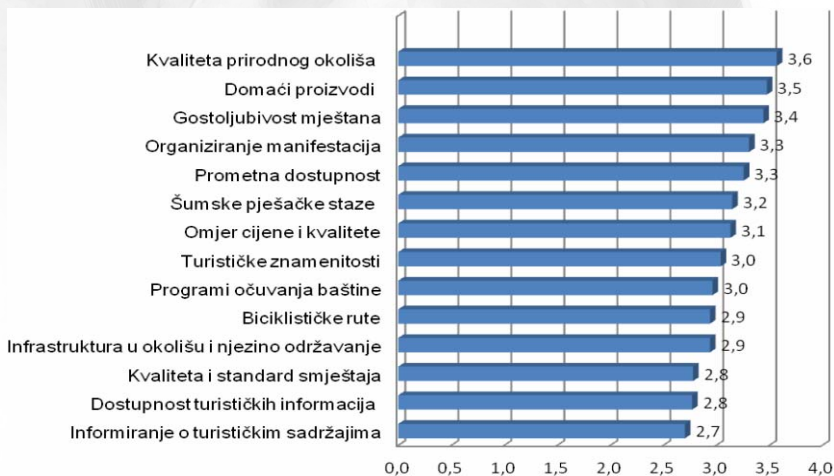

2. táblázat: Az agrárturizmushoz kapcsolódó tartalmak/tevékenységek gyakorisága

Tartalom	Osztályzat*
Gyaloglás	3,3
Hazai termékek vására	3,0
Kerékpározás	2,9
Állatokkal való foglalkozás	2,9
Mintafarm látogatása	2,3
Falusi szállás	2,1
Tanösvények	2,0
Erdei iskola	2,0
Barlanglátogatás	1,9
Vadspark	1,9
Kézművesség	1,8
Kalandpark	1,7
Lovaglás	1,5
Házbérlés	1,5
Kenu/rafting	1,4
Erdei vasút	1,4

*1 = nem próbáltam; 2 = próbáltam; 3 = évente egyszer; 4 =évente többször;
5 = rendszeresen (havonta, hetente)

3. grafikon: Elégedettség a jellemzőkkel Kapronca-Kőrös megyében, amelyek befolyásolják az ökoturizmus fejlődését *

*1 = teljes mértékben elégedetlen; 2 = elégedetlen; 3 = se nem elégedett, se nem elégedetlen;
4 =elégedett; 5 = teljes mértékben elégedett

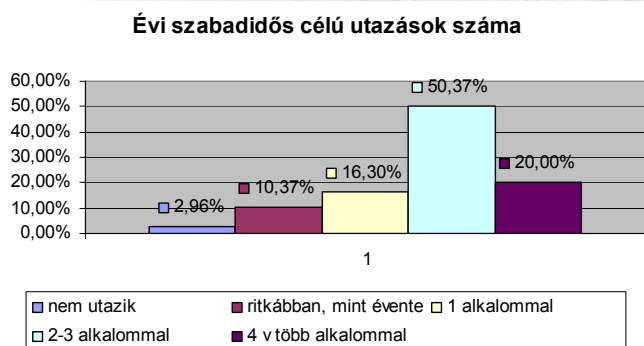
Jelmagyarázat:

A természetes környezet minősége	Turisztikai látványosságok
Hazai termékek	Örökségvédelmi programok
A helybéliek vendégszeretete	Kerékpártúrák
Rendezvények szervezése	Az infrastruktúra a környezetben és annak megőrzése
Megközelíthetőség	A szállás minősége és színvonala
Erdei ösvények	Turisztikai információk hozzáférhetősége
Ár/minőség arány	Tájékoztatás a turisztikai tartalmakról

6.2. A Kaposvári egyetem kutatói által elvégzett megkérdezéses vizsgálat eredményei

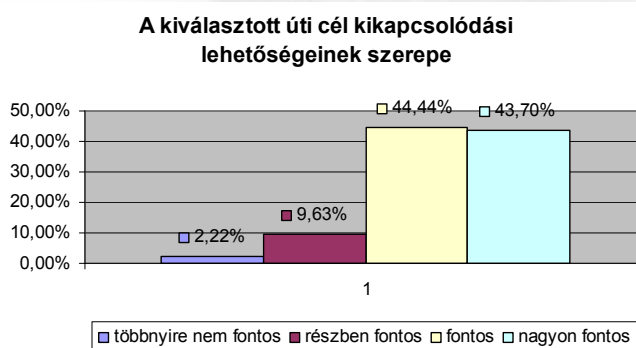
A megkérdezettek az egyetem jelenlegi és volt hallgatói valamint Kaposváron tanuló fiatalok összesen 110 fő.

A kutatásban a megkérdezettek közül 66% nő és 34% férfi vett részt. Életkori

megoszlásban a minta 34%-a 30-36 éves korosztályból tevődött ki, míg 66%-a 18-30 évesekből állt. Lakóhelyként a megkérdezettek 72%-a Somogy megyéből származik, 18% Baranyában, 10% pedig a dunántúli megyékből. A családi állapotot illetően 47% egyedülállónak mondta magát 43%

pedig párkapcsolatban él. A képzettség szerint a megkérdezettek 5%-nak középfokú végzettsége van, 61%-a diploma előtti felsőfokú tanulmányokat folytat, továbbá 34%-a rendelkezik felsőfokú végzettséggel.

A kérdőívek feldolgozása során kiderült, hogy a válaszadók fele évente 2-3 alkalommal utazik szabadidős céllal, döntő többségük egy hétnél kevesebb időre.

A legtöbben (44,27%) 2-3 napra utaznak, míg ennél hosszabb időre – 4-6 napra –, már csak a válaszadók 31,3%-a utazik. Egy-egy

utazás alkalmával a megkérdezettek többsége (49.23%) 10 000 Ft alatti költséggel számolnak, ami az átlagos 2-3 napos utazáshoz alkalmazkodik. Ennek megfelelően a magasabb összeggel kalkulálók (47%), már több napra tervezik a pihenésüket.

Az úti cél kiválasztásakor a válaszadók több szempontot vesznek figyelembe, így annak árát (ez a válaszadók 82%-át nagyon befolyásolja), annak környezetét (82% szerint fontos, illetve nagyon fontos), a kikapcsolódás lehetőségeit, illetve, hogy kiválasztott úti cél családi kirándulásra alkalmas legyen. A megkérdezettek több mint fele (55%) a családtagokkal utazik pihenni, számukra a kirándulási, illetve az aktív pihenési lehetőségek nagyon fontosak.

Az emberek döntő többsége az utazáshoz autót használ (75%), ami a kényelmet biztosítja a családi, baráti üdülések alkalmával, ezért a választott cél távolsága a lakóhelytől általában nem befolyásoló tényező. A kiválasztott úti cél várostól, forgalmas helytől való távolsága megosztó, mivel a válaszadók közel harmadának nem fontos, a 32%-nak részben fontos, a 39%-nak pedig fontos. A falusi környezet szerepe részben (38%), vagy többnyire nem fontos (27%) szempont. Az, hogy többféle szolgáltatás legyen, pl: kézművesség, helyi termékek, kismesterségek megismerése, részben fontos (27%) csak. Az állatok jelenléte a válaszadók több mint felének nem fontos, vagy csak részben fontos, a megkérdezettek csak 35%-nak fontos az, hogy az üdülés során lehetősége legyen állatokkal találkozni.

A vizsgálat alapján a legfontosabb, és a legtöbbek által használt forrás az internet, illetve a családtagok, barátok véleménye, ajánlása.

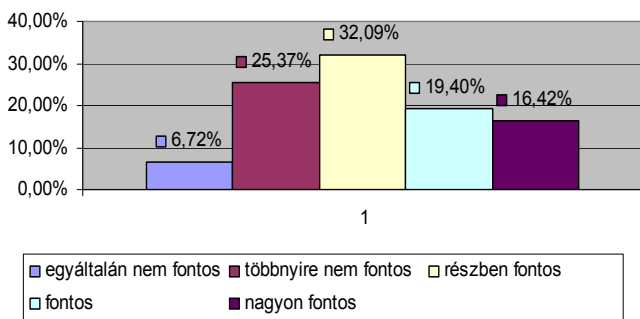
Az elsődlegesen választott üdülések helyszíne még mindig tengerpart (40,3%), de 20% választja a nemzeti parkokat, aktív pihenési formákat, tavak környékét.

A folyók, tavak környékét elsősorban Baranya és Somogy megyében látogatják (37%), míg Zalában a nemzeti parkokat, aktív pihenési lehetőségeket keresik (40%)

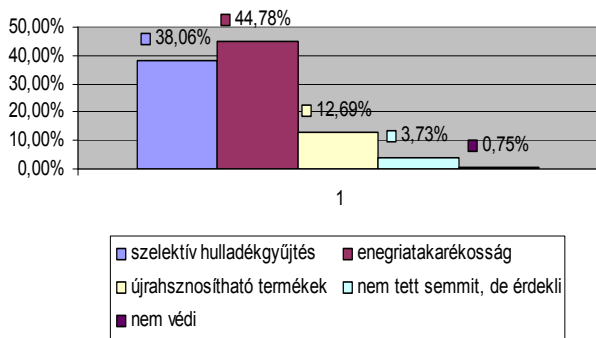
továbbá a falusi turizmus is szerepet kap (20%).

A nemzeti parkok, aktív pihenési lehetőségeket legnagyobb számban az egyetemisták, főiskolások, szakmunkásképzősök választották (30-40%), ugyan- ebben a rétegben a folyók, tavak látogatottsága is jelentős közel 20%.

Az úti cél kiválasztásánál az állatok szerepe

A környezet védelmének leggyakoribb módja

A házasok közel 30%-a választja a tavakat folyókat, 15%-uk aktív pihenés lehetőséget, nemzeti parkokat keres, és közel 7%-nak fontos szempont az egészség, az egyedülállóknak, élettársi kapcsolatban élőknek kb. 20 %-a jár el nemzeti parkba, folyók, erdők közelébe és választ aktív pihenést.

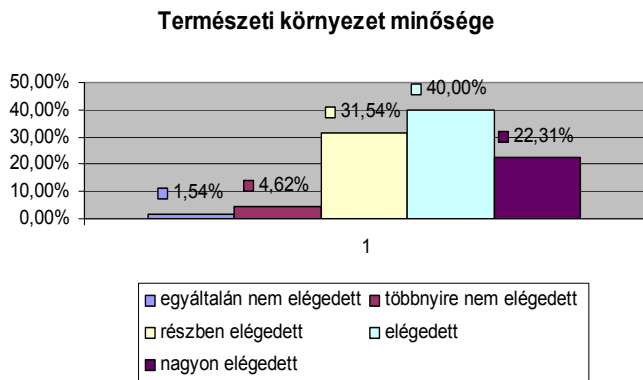
Az ökoturizmus szó hallatán a válaszadók többségének (72% válaszolt) valamilyen természettel kapcsolatos értékek, a szép környezet, zöld táj jut eszébe. Ökoturisztikai létesítményt nagyon ritkán látogatnak, sokan azt sem tudják mit jelent, vagy még sosem jártak ilyen helyen. A környezetet főként energiatakarékossgal (45%), szelektív hulladékgyűjtéssel (38%), és néhányan az újrahasznosítható termékek előnyben részesítésével védik a megkérdezettek. Megfigyelhető, hogy akik környezet-tudatosnak jellemezték magukat, ők igyekeznek gyakorolni mindhárom formát, míg akikre ez nem jellemző, ők elsősorban az energiatakarékossgára igyekeznek figyelni.

Akik használják az ökoturisztikai szolgáltatásokat a lovaglást (21,6%) veszik rendszeresen, havi, heti rendszerességgel igénybe, de rendszeresen látogatottnak jelölték még a vadászparkokat (8,21%), kézműves foglalkozásokat (8,21%), kerékpártúrákat (10,45%), helyi termékek vásárlását (13,5%), gyalogos túrákat (15%).

Évente többször legnagyobb számban a gyalogostúrákat (26,8%), és a helyi termékek vásárlását (26,3%) veszik igénybe, de évente többször látogatottak még a kalandparkok (15,7%), a kerékpártúrák (18%).

Évente egyszer legnagyobb számban a vadászparkokat (31,4%), gyalogos túrákat (29%), kerékpártúrákat (23,4%), kalandparkokat (21,64%), helyi termékek vásárlását (21,4%), állatsimogatót(26,12%), falusi szálláshelyeket (28,36%) veszik igénybe.

A kutatás külön kitér a Somogy megyei adottságok értékelésére, melyből

megállapítható, hogy a megye középszerűen teljesít. A megkérdezettek a feltett kérdésekre általában a részben elégedett választ jelölték, elégedett választ csak néhány kérdésben jelöltek, pl: a természeti környezet minősége, helyi termékek, rendezvények helyszíne, turisztikai látnivalók.

Különösen kiemelkedő elégedetlenség ugyan nincsen egyik kérdéskörben sem, de érdemes lenne további fejlesztésben gondolni a kifogásoltabb pontoknál. Ilyen a kerékpártúrákkal, a rendelkezésre álló turisztikai információkkal, a közlekedéssel való elégedettség.

7. KUTATÁSI EREDMÉNYEK – ESETTANULMÁNYOK

A horvát- magyar katató team egyeztetett, strukturált mélyinterjú kérdések alapján végezte az adatgyűjtést és az elemzést. Az eredmények szignifikánsan jelzik a két ország illetve térség eltérő gyakorlatából adódó különbségeket .

7.1. Esettanulmányok

Családi mezőgazdasági gazdaság (CsMG) PUŽ (CSIGA) – Glogovec

A Csiga CsMG Glogovac-ban van, a Bilogora szelíd lankáin. Jelenleg csak kétfős személyzete van. 2008-ban alapították. Elsősorban borturizmussal foglalkoznak, a Fran Galović Borászati Egyesület keretében működnek. Kiépített és regisztrált borkóstolójuk van, időnként csoportokat látnak vendégül. Ugyancsak tervezik a kapacitás bővítését, esetleg vendéglátással is foglalkoznak, elsősorban étkeztetéssel, amit a vendégek gyakran igényelnek, amikor a birtokra jönnek.

A promóciós tevékenységek általában a Fran Galović Borászati Egyesület által válsulnak meg, a jelenlegi vendégek nagy része is általuk érkezik. A Facebook közösségi oldalon hirdetik a tevékenységüket és termékeiket. Ott található a mobil telefonszám és az e-mail cím, így előfordul, hogy a vendégek közvetlenül megkeresik, vagy csak betérnek. Gondolkoznak saját weblap kidolgozásán. Ugyancsak gyakran vesznek részt borvásárokon, és helyi turisztikai-borászati-gasztro rendezvényeken.

Tekintettel arra, hogy maga a tulajdonos is egyúttal természetbarát, véleménye szerint a legnagyobb érték, amit népszerűsít, az a Bilogora tiszta természeti környezete, amit be tud mutatni a vendégeknek, és ami fontos tényező lehet az emberek tudatosításában a környezetvédelmi témákkal kapcsolatosan.

Az infrastruktúra fejlesztésével megépültek az utak, tervben van a vízvezeték kiépítése is. A konkrét turisztikai befektetési támogatások vonatkozásában nem létezik semmi. Egyedül a különböző rendezvényeken kapnak támogatást, olyan értelemben, hogy helyet biztosítanak számukra, és megtérítik a megjelenés költségeit.

A legfőbb problémát a pénzügyek jelentik, a következő pedig valamilyen jövőkép és stratégia hiánya, amit a községnek kellene kifejlesztenie a borturizmus fejlesztésére.

Kezdetektől fogva a tulajdonos elsősorban saját eszközeit fekteti be, és még nem szándékozik a bankokhoz fordulni. E tekintetben berendezte a pincét, az ültetvényeket és szeretnének tovább terjeszkedni.

Ahhoz, hogy lehetővé váljon a növekedés, szükség van a helyi önkormányzat támogatására is, nem pénzügyi tekintetben, hanem a turisztikai programok fejlesztése, valamint annak a népszerűsítése által, ami nyújtható a vendégeknek. Ez kevésbé volna költséges, mint ha egyénileg fognának ebbe bele.

A közeljövőben szándékukban áll engedélyeztetni az étkeztetést, így a borkóstolót látogató vendégeknek hazai ételeket tudnának felkínálni, de komolyan gondolkoznak azon is, hogy ez mind öko legyen, illetve hazai, egészséges és hagyományos.

Terveznek csoportokat fogadni bejelentkezés alapján, sőt, egyéni látogatókat is, kezdetben bort és étkezést felajánlani számukra. Ugyancsak a szomszéd termelővel közösen, aki méhészt, kínálhatná a mézet és egyéb mézből készült termékeket.

Eddig a kínálat fejlesztésére nem vettek igénybe semmilyen támogatást a Minisztériumtól, sem pedig a megyétől. Ugyancsak nem vettek részt semmilyen nemzetközi projektben.

A tulajdonos nyilatkozata szerint az idegenforgalmi struktúra rossz, mert nincsenek sem a megyei, sem a városi turisztikai egyesület érdekkörében, a községben pedig nem létezik turisztikai egyesület. Valami olyan tartalmat kell megteremteni, ami községi szinten működne, mint turisztikai egyesület.

Karlovc̃an CsMG – Brodić/Ferdinadovac

Tekintettel arra, hogy a tulajdonosnak és a házastársának is állandó munkaviszonya van a Đurđevac-i Szakközépiskolában, hivatalosan nincs állandó alkalmazottjuk. Egyébként, a CsMG működtetésében aktív az egész család, apa, anya, két fiúgyermek és nagypapa. A Karlovc̃an CsMG 5 éve működik. Tekintettel arra, hogy az egyik fő tevékenység az ételkínálat, az alapanyagokat elsősorban helyben szerzik be, illetve a környező falvakból.

A marketing tevékenységek vonatkozásában van saját honlapjuk és szórólapjuk a kínálatról, telefonos és elektronikus elérhetőséggel. Különösen fontosnak tekintik a szóbeli népszerűsítést. A gyakorlat bebizonyította, hogy éppen az ilyen viszonyulás a vendégekhez kétszer annyi új vendéget vonz oda. A birtokuk arculata függ a látogatók tapasztalataitól.

Ami az ökológiai értékeket illeti, a működésük során elsősorban a helyi eredetű, ökoételeket népszerűsítik, amelyek a szomszédok és rokonok kertjéből származnak, valamint a kiválóan megőrzött tajat és a természetet a Dráva folyó mellett.

A promóciós tevékenységek elsősorban jelenleg a honlapon és a szóbeli népszerűsítésen alapulnak. A turisztikai kínálat fő elemei a házi ételek készítése és hajózás a Dráván, amihez megvásároltak és berendeztek egy hajót, valamint a népi játékok, kerékpározás, kompkirándulás a Dráva túlsó partjára, születésnapok, keresztelők, egyéb rendezvények szervezése.

Ferdinadovac község beruházásokat hajt végre a vízvezeték kiépítésére, utakat javít, és ami a CsMG szemszögéből a legjelentősebb, karbantartja és javítja a kompot a Dráván, így lehetővé válik a kommunikáció a határon túli régióval Magyarországon, illetve Vízvárral. Így a turisztikai kínálat kiterjeszhető egyrészt a határon túlra, másrészt új értékesítési piac teremthető. Valamikor megvolt az összeköttetés a Dráva két partja között, most újabb lehetőség van arra, hogy ezt megújítsák, különösképpen annak tudatában, hogy Vízvár térségében létezik a horvát kisebbségi önkormányzat, illetve számos horvát él ott.

Az alapvető probléma a Karlovc̃an CsMG működésében az, hogy mindent maguknak kell megtenniük, megtalálni a vendégeket és hasonlókat, mert nem tartoznak a Đurđevac Turisztikai Egyesülethez, viszont Ferdinadovacon nincs Turisztikai Egyesület.

A közeljövőben végrehajtandó fejlesztésekkel kapcsolatban dolgoznak a szálláskapacitás bővítésén, oly módon, hogy a drávamenti hagyományos építészet stílusában felújítják a régi házat, amely a birtokon van. Lényegében, úgy, mint eddig is, mindent önállóan finanszíroznak, mert nincs bátorságuk banki hitelt felvenni. Konkrétan a terv a 20-30 ágyas szálláskapacitás kialakítása.

A tulajdonosok, a turisztikai tevékenységük formáját vidéki-öko-etno turizmusként jellemzik, a jövőképük az, hogy a gyermekeik a tanulmányaik elvégzését követően aktívan bekapcsolódjanak a családi turisztikai tevékenységbe.

Az Idegenforgalmi Minisztérium által nyújtott 30 000 kn vissza nem térítendő támogatást a közegészségügyi feltételek javítására költötték, ezáltal kiépítették a vizesblokkot a konyhában és a birtokon.

A megye annak idején 5000 kn támogatást adott a képzőművészeti alkotótábor szervezéséhez, amelyet Brodiću-ban szerveznek a birtokukon, míg a helyi önkormányzat nem adott semmilyen anyagi támogatást.

Még mindig nem vettek részt nemzetközi projektekben, de ezen komolyan elgondolkodtak.

A turizmus fejlesztésével foglalkozó intézmények struktúrája tekintetében a megkérdezettek véleménye szerint az gyenge és elfogult. Ugyanis a tulajdonosok hangsúlyozzák, hogy az Idegenforgalmi Minisztérium a kontinentális vidéki turizmus tekintetében, így az ökoturizmus tekintetében nem támogatja a Drávamentét, hanem a befektetések más régiókban jelennek meg.

Kandučar – CsMG

Kandučar CsMG hat éve működik, célja a hagyományos drávamenti-bilogorai turizmus fejlesztése. Kettő aktív alkalmazottja van. Az alapanyagokat helyileg vagy saját termelésből biztosítják. A marketing tevékenységek közül a legerősebb eszköze a közösségi hálózatok, illetve a Facebook, de ugyancsak van együttműködésük a Đurđevac-i és a megyei Turisztikai Szövetséggel is.

Az ökológiai értékek, amit képviselnek az a természetjárás és időtöltés a természetben, egészséges ételek, tiszta levegő, lassú ütemű életvitel, pihenés távol a városi fergetegtől és rohanástól.

A vendégeknek lóberlést kínálnak lovagláshoz, pónilovakat a legkisebbeknek, kerékpárokat, tollaslabdát, vagy egyszerűen csak sétát, grillsütőt, kemencét, ismerkedést a méhészettel, ismerkedést a Hrvatica védett tyúkfajta tenyésztésével, aktív segítséget a természet gyümölcsseinek (gyümölcsösök, szőlőültetvények) és erdei gyümölcsök begyűjtésében, fehér és vörös bor, valamint szilvapálinka, meggy-pálinka, dió-pálinka és különböző gyümölcspálinkák kóstolását, idényjellegű gyümölcsök és zöldségek fogyasztását, valamint a gombalelő helyek jó ismeretét.

A Drávamente LAG-ban történő részvétel által lehetőség nyílik az infrastruktúra fejlesztésére, de ugyancsak Đurđevac város is sokat fordít erre a célra.

A nehézségek, amelyekkel találkozhatnak: hogyan lehetséges odavonzani az állandó vendégeket az évszakok függvényében.

A létesítmények közül rendelkeznek kiépített és felújított „borász házzal”, amit vidéki pihenőházként alakítottak ki legfeljebb 4 fő részére.

Sokat várnak az EU-s forrásokból, elsősorban a Drávamente LAG-ban történő részvétele és aktivitása által.

A jövőképük az, hogy az Idegenforgalmi Minisztérium különböző programjai, vagy az EU-s források bevonásával bővítsék a meglévő szálláskapacitást, és így felismerhető brenddé váljanak a Đurđevaci- Drávamentén szélesebb nemzeti régióban.

2012-ben pályáztak az Idegenforgalmi Minisztérium Turizmus fejlesztési programjában a turisztikailag fejletlen vidékeken 2012-ben és 50 000 kuna összeget kaptak a vidéki turizmust szolgáló hagyományos tájházak felújításához, Čepelovačibreg-en és Đurđevac-on.

A további finanszírozási és a meglévő turisztikai kínálat fejlesztése tekintetében várják a jelentkezési lehetőséget az EU vidéki turizmus fejlesztési pályázataira, a Drávamente LAG keretében.

Josip Generalić családi gazdasága – Hlebine

Josip Generalić családi gazdasága mint olyan, már sok éve működik, de ilyen formában 2007-ben kezdett el működni. A gazdaságnak jelenleg nincs bejelentett alkalmazottja. A gazdaság célja, hogy megőrizze Ivan és Josip Generalić festői hagyatékát, valamint általában a Hlebinei Drávamente népi hagyományait.

A marketing tevékenységek közül rendelkeznek honlappal, nyomtattak szórólapokat, együttműködnek a megyei turistaszövetséggel, és részt vesznek különböző idegenforgalmi rendezvényeken a Drávamentén és a tágabb környezetben.

Az ökológiai értékek, amelyeket a gazdaság népszerűsít, a falusi élet és gazdálkodás, tiszta levegő, házi ételek, visszatérés a természethez a falusi élet által.

A látogatók betekintést nyernek a Régi házba, amelyben Ivan Generalić élt és alkotott, a Josip Generalić képtár látogatását kínálja, valamint a „Janičina hiža” etno házat, amely a látogatókat visszakalauzolja a Drávamente világába, a XX. század elejére. Emellett a gazdaság tágas udvarán a hársfák, fenyőfák és nyírfák árnyékában megtalálják a nyugodt pihenést és felfrissülést a hazai drávamenti ételeknek és italoknak köszönhetően. Ugyancsak hatalmas gyümölcsössel rendelkeznek, amelyben hagyományos gyümölcsfajták találhatók.

A problémák, amelyekkel a gazdaság szembesül, hogy maguknak kell odacsábítani a vendégeket, azaz a turistairodák és turisztikai egyesületek meglehetősen inaktívak e tekintetben.

A gazdaság tulajdonos asszonya elsajátított olyan ismereteket, amelyek lehetővé teszik, hogy hamarosan elkezdjenek foglalkozni házias és öko ételek készítésével, ami teljesen hiányzik a Drávamente ezen részében és Hlebineben, mint jelenős turisztikai célállomáson. Tekintettel arra, hogy számos vendég jön megtekinteni a múzeumi képtárat és Ivan és Josip Generalić képtárát, eközben nincs megfelelő hely, ahol megihatnának egy italt.

A gazdaság a jövőben elsősorban a kulturális (képtári) turizmus irányába kíván fejlődni, de a vendéglátás irányába is, hangsúlyozva a házias ételeket, amelyek az öko termékeken alapulnak, melyeket Hlebine és a környék gazdaságaikon termelnek meg.

A megye időnként nyújt vissza nem térítendő támogatást a gazdaságnak, segít a kulturális rendezvények megszervezésében Hlebineben és a környéken. A helyi

közösség, illetve a község is segít, de csak az infrastruktúra fenntartása és fejlesztése tekintetében, mint amilyenek a szennyvízcsatorna, vízvezeték, utak.

Ezidáig a gazdaság még nem vett részt nemzetközi pályázatokon, de keres olyan partnereket, akikkel indulhat, valamint segítséget vár azon intézményektől, amelyek már részt vesznek ilyen projektekben, és van tapasztalatuk ezek alkalmazásában és megvalósításában.

A helyi, úgy a megyei, mint a kaproncai turisztikai struktúrák problémája az, hogy túlzott mértékben csak a hlebinei képtárra orientálódnak, ezért talán elmarad a jelentősebb támogatás a gazdaság részére, amit igazságtalannak tekintenek.

Kapronca – Jastrebov vrh parasztgazdaság

A Nemeč család parasztgazdasága a Bilogora lankáin található, 5 km-re Kapronca város központjától. A gazdaság nyolc hold területen fekszik, amely rendelkezésre áll minden látogatónak, aki látni kívánja az érintetlen természetet, sétálni kíván a termő mezőkön, vagy árnyékos tölgyesekben, gesztenyésekben. A vendégek élvezhetik a gyönyörű tájat, a sétát a tágas birtokon, simogathatják a szelíd háziállatokat, amelyek egy kis állatkertben találhatóak, amelyben vannak nyulak, különböző szárnyasok, őzek, dámszarvasok, juhok, muflonok, de az egész birtoknak a különös vonzalmát a gyönyörű sólymok adják, amelyek röptükkel elkápráztatják a vendégeket. A gyerekek lovagolhatnak pónilovakon, vagy játszhatnak a számukra kialakított játszótéren. A gyerekcsoportok részére, képzőművészeti alkotótábort is szerveznek. A vendégeknek a birtokon lehetőségük van részt venni a napi tevékenységekben is, mint amilyenek a szénaszáritás, kukoricatörés, meggy- és gesztenyeszedés. A gazdaság környéke alkalmas sétákra, hegymászásra vagy kerékpározásra. A közelben mindeképpen érdemes meglátogatni az egykori bánya maradványait, a naív festészet központját Hlebinet, valamint Ivan Generalić szülőházát.

„A kezdetek valamikor 2000 környékére nyúlnak vissza, de nem ilyen volumenben és formában. Kezdetben zöldségtermesztéssel és árusítással kezdtünk foglalkozni. Idővel bővültünk, rendet tettünk, anyagilag fejlődöttünk. A vidéken vezető zöldségtermelők voltunk, de ezt a válság következtében, valamint a nemzetközi hálózatok miatt abba kellett hagynunk. Ezt a minimumra csökkentettük, így most csak saját részre, a háztartásunk részére termelünk. Már 2005/2006-ban a vendégeink biztatására, akik hozzánk jöttek zöldséget vásárolni, meghallgattuk javaslataikat és kezdtünk el gondolkozni a falusi turizmus beindításáról. Így a mezőgazdasági tevékenységet kiegészítettük a vendéglátással. 2007-ben regisztráltuk ezt a Jastrebov vrh kirándulóhelyet, és a zöldségek mellett baromfit, nyulakat, juhokat kezdtünk tenyészteni. Két éve szálláshelyünk is van, azaz két kétágyas szobánk. A kiegészítő szolgáltatások között van egy kis állatkertünk, melyben házi és vadállatok is vannak. Vannak lovaink lovagláshoz, szamaraink, nyulaink, különböző szárnyasok, muflonok, dámszarvasok. Egyeseket ezen állatok közül étkezésre is tenyésztünk, azaz szerepelnek a kínálatunkban.

A vendégeink főképp Kaproncáról és a környékről jönnek, de vannak külföldi vendégeink is, akik a szálláshelyeinket igénybe veszik. Ezek főképp olyan vendégek, akik pihenni szeretnének, élvezni a természetet, a tiszta levegőt, a nyugalmat és a

csendet. Ahogy ők mondják, reggel korán kelnek és kinyitják az ablakot, hogy élvezzék a „madarak koncertjét”. Télen és kora tavasszal előfordul, hogy Dalmáciából, Dubrovnikból jönnek vendégeink, akiknek ez a szabadidejük. Ugyancsak jönnek külföldi vendégeink is, akik sokkal jobban élvezik a természetet és mindazt, amit az kínál, mint a hazai vendégek. A vendégeink általában szóbeli értesülés alapján jönnek, valamivel kevesebben Kapronca város turista szövetsége, vagy turistairodák által.

Zöldségtermelés és állattenyésztés mellett foglalkozunk még különböző házi pálinkák és likőrök készítésével, mint amilyenek a diópálinka, bodza-, meggy- és rózsaszírom pálinka. Ehhez a birtokunk termékeit használjuk fel, amelyek ökológiailag tiszták. Elég sok gyógynövényt is gyűjtünk, ezekből a vendégeink teákat készítenek, pl. bodza, menta, stb., melyeket minden esetben a legkisebbeknek felszolgálunk a reggeli étkezéshez, amikor szervezeten jönnek egész napos kirándulásra az óvodával vagy az iskolával. Az ilyen termelést nevezhetjük tiszta öko termelésnek. Ezen kívül nálunk soha nem fognak találni műtrágyás zsákokat vagy növényvédő szereket, mert ezeket a zöldségtermelésben nem használjuk.

A vendégeink számára vendégkönyvet vezettünk be, sok dicséretet kapunk. Az ételeket, amiket felszolgálunk, hagyományos módon készítjük, a vidék régi receptjei szerint. Kerüljük a gyorsételeket, mint amilyen pl. a sültburgonya. Ugyancsak gyakran animátorok is vagyunk, különösen a legfiatalabb látogatók esetében.

Habár sok mindent magunk termelünk meg és állandóan új gyümölcsöket és zöldségeket telepítünk, az élelmiszer- és a közegészségügyi előírások miatt sok élelmiszert meg kell vásárolnunk. Például a kínálatunkban nem szerepelhet a saját termelésű házi tojás, amit a saját tyúkjaink tojtak, amelyek természetesen élnek és táplálkoznak, nem pedig mesterségesen. Regisztráltatni kellene a termelést, megfelelni a törvényi követelményeknek, ez pedig nem fizetődik ki. Ugyanez a helyzet a pálinka- és a likőrkészítéssel is, amit nem értékesíthetünk, mert zárjeggyel kell ellátni, és ez ugyancsak nem kifizetődő, hanem ezeket ingyen kínáljuk, illetve felszolgáljuk a vendégeknek. Emellett alapvető élelmiszereket vásárolunk, mint a só, olaj, ecet, azaz az ipari termékeket, amit nem tudunk előállítani.

Ami az együttműködést illeti a helyi önkormányzattal és az illetékes szervekkel, nem mondható kielégítőnek. Az infrastruktúra nem megfelelő, látták milyen rosszak az útjaink. Az útjelzőket mind egyedül készítettük, függetlenül attól, hogy a városnak és a turisztikai egyesületnek fizetjük a járulékokat és tagdíjakat. Nem gondoljuk, hogy nekik kell finanszírozni a tevékenységünket, de még csak meg sem kérdezik, hogy vagyunk. Minden hónapban beküldjük a szállások bejelentését, fizetjük az illetékeket, de nincs jogunk beleszólni, vagy ha van is valami javaslatunk, vagy megjegyzésünk, általában nem kapunk választ. Problémánk volt a regisztrációnkkal is, erre 2-3 évet kellett várunk. Azok, akik a városi hivatalokban dolgoznak, általában nem tudnak segíteni, különösen, ha jogszabályokról van szó, így itt is nekünk kell egyedül feltalálni magunkat. Különös nehézségek léptek fel, amikor Horvátország belépett az EU-ba és sok törvényi előírás megváltozott.

Az egyik probléma, amit kiemelnék az együttműködés a turistairodákkal, amelyek szervezett kirándulásokat szerveznek, eközben jelentősen megemelik a mi szolgáltatásaink árait. Pl. mi ajánlatot adtunk óvodások látogatására a birtokunkon lovaglási és könnyű étkezés lehetőséggel (péksütemény, tea, tej) 30 kuna áron, a

turistairoda gyermekeként 140 kunára hozta ki az árat, ami túl sok volt és nem tudtunk megállapodni.

Ugyancsak egyik rossz példája az együttműködésnek a turista egyesülettel, amikor a kínálatunkat kiegészítettük szállással is. A turista egyesület képeket kért tőlünk, hogy feltegye a honlapjára, tekintettel arra, hogy nekünk nincs sajátunk, azonban még most sincsenek sehol a képek. Időközben mi már felújításokat is elvégeztünk a szobákban.

Ami a jövőbeli befektetéseket illeti, sok pénzeszközt igényel, de ugyancsak problémát jelentenek a jogszabályok és az adminisztrációs követelmények, amelyek túlnyomó részt túlzottan bonyolultak. Itt egy kicsit meg kellene mozdulnia a helyi önkormányzatnak és az illetékes intézményeknek, hogy segítsenek a kisvállalkozóknak a projektek pályázásánál, és a szükséges dokumentáció beszerzésénél. Eddig nem vettünk igénybe semmilyen EU-s forrást. Egy hazai pályázaton indultunk, de nem sikerült nyernünk.

Jó volna, ha a kisvállalkozók, akik hasonló vagy azonos formában foglalkoznak vidéki turizmussal valamilyen egyesületbe vagy klaszterbe tömörülnének. Ily módon tudnának egymásnak segíteni és megvédeni egymást. Ugyancsak hatékonyabb volna a fellépés az illetékes intézményeknél a piacon, a marketing tevékenységekben, illetve a közös fellépésben a piacon, ugyanis úgy vélem, hogy mi egymás között nem versenytársak vagyunk, tekintettel arra, hogy mindegyikünk sajátos turisztikai tartalmat kínál. Én segítséget kértem a megyétől. Egyetértettek azzal, hogy ez nagyon jó ötlet, megígérték, hogy jelentkeznek, de azóta már eltelt két év és senki sem jelentkezett.

Egyik probléma, amellyel tisztában vagyunk, a gyenge marketing tevékenység. Nekünk nincs sok időnk, sem megfelelő ismereteink, hogy ezt a legjobb módon meg tudjuk csinálni. Ebben is jól jönne a külső segítség. Hiszem, hogy akkor több vendégünk volna, főképp több vendégéjszaka.”

Sunčano selo (Napos falu)

A Bilogora lankáin, 7 km-re délnyugatra Kapronca központjától Jagnjedovec faluban van a Napos falu. A gazdag hagyományok és a korszerű pihenési és üdülési lehetőségek egyedülálló összefonódása. A falu ideális gyermekek, fiatalok, családok, valamint idősebbek üdültetésére. 30 000 m² területen a falu hagyományos drávamenti-prigorjei stílusban épült. A csend és az elmúlt idők felidézése, vagy az aktív pihenés természetes környezetben, a drávamenti gasztronómiai finomságok vagy egyszerű házias ételek mellett kényeztet minden érzékszervet. A gazdaság különlegessége a hagyományos mesterségek műhelyeinek és szerszámainak gyűjteménye (kovács, bognár, cipész, kádár, kötélfonó, asztalos), valamint a szövőműhely és a falusi háztartás használati eszközeinek egy kis múzeuma. Ugyancsak ott található vászonból készült használati tárgyak gazdag gyűjteménye, valamint földművelő, gabonatermesztő és feldolgozó szerszámok és gépek gyűjteménye. A gazdaság vendégei részt vehetnek a kerti munkákban, a gyümölcsösben, a termények begyűjtésében, erdei termések gyűjtésében, a háziállatok gondozásában, van két játszótér és egy kis medence. A gazdaság környéke sétat paradicsom egy tanösvénnyel,

kirándulási lehetőség a Bilogora legmagasabb csúcsára, ami 3,5 km-re van, valamint a kerékpározásra is alkalmas a természetben. A faluban érdemes meglátogatni a Szent András templomot és a kisállatokkal teli falusi udvarokat.

Maga a „Napos falu” eredetileg nem olyan szándékkal jött létre, hogy turisztikai létesítmény legyen, hanem az angol nyelvi klubunkban folytatott tevékenységünknek a folytatása volt, amely ezen a helyen tervezte folytatni nyári tevékenységeit. Viszont amikor megkezdtük megvalósítani ezt a projektet, akkor jöttünk rá, hogy nem egy létesítményt akarunk létrehozni, hanem egy területet, amelyet beépítünk hagyományos stílusban, amelybe beleférnek saját elképzeléseink. A férjem sokat foglalkozik fafeldolgozással és hagyományos építészettel, mely egyúttal a hobbija. Ugyancsak nagyon motivált, hogy megőrizze a hagyományos építészetet, amely a mi térségünkben rohamosan tűnik el. Falvainkban eltűnnek a hagyományos házak, helyükre nagy házak kerülnek, amelyeknek nincs semmi köze a mi építészeti hagyományainkhoz. Tekintettel arra, hogy ő Dugo Selo vidékéről származik, ahol sok volt a faház, úgy döntött, hogy néhány faelemet ide költöztet és kb. 15 év alatt létrehoztuk a falut. Egy sor épületről van szó, melyek egy része szálláshely, másik része műhely, mert mindig valamit készít vagy javít, egy része pedig egyszerű istálló, amelyben a kiállított tárgyak vannak, így van egy hatalmas néprajzi gyűjteményünk. Akik látták, azt állítják, hogy a legnagyobb a Drávamentén. Nem áll szándékunkban versengeni másokkal, de ez egy több ezer darabból álló gyűjtemény, 7-8 hagyományos mesterség eszközei, amelyeket azelőtt a háztartásban használtak, kezdve a textiltől, törölközőktől, stb. Amikor elkezdtük gyűjteni a régiségeket, felfedeztük, hogy ennek valójában mekkora értéke van számunkra.

Időközben a helyet szálláshelyként regisztráltuk reggeli felszolgálással, mert ez volt az egyetlen szegmens, amibe bele tudtunk illeszkedni, mert nem cserélhettük le azokat a házakat, amiket felépítettünk és felújítottuk eredeti állapotukban. Alacsony mennyezettel, megfelelő feltételekkel kielégítik a lakhatás feltételeit, nem akartunk változtatni rajtuk, hanem meg akartuk hagyni olyan állapotban, hagyományosnak, amilyenek voltak valamikor. Mindezzel együtt egy olyan ötletünket fejlesztettük ki, hogy ez egy olyan hely legyen, ami őrzi a hagyományos jelleget, egyúttal azokat, akik ide látogatnak, megtanítsa a hagyományokra és a múlt tiszteletére. Így az ételkínálatunkat is a hagyományos konyhára alapoztuk, és mivel egész életünkben környezetvédelemmel foglalkoztunk, ezt mindig idézőjelbe teszem, mert nem vagyunk környezetvédők, valójában amatőrök vagyunk, de ilyen irányba tereltük az életünket és gondolkodásunkat. Néhány új receptet vezettünk be, tehát átalakítottuk a régi recepteket és bevettük a kínáltunkba. Sok kását, zöldséget főzünk, egy egész történetet találtunk a vendégeink számára és az úgynevezett házias ételeket kínáljuk nekik. Tavaly nyáron volt egy műhelymunkánk, amit a kaproncai múzeum szervezett, valójában ki kellett deríteni, hogy mi is az a hagyományos drávamenti konyha. Nem jutottunk konkrét eredményre, de itt volt kb. 50-60 recept, amelyek a hagyományos élelmiszereken alapultak, a házi gazdaságban termeltük meg azokat, akár valamilyen zöldségről vagy magvokról volt szó, kásáról vagy gabonáról. Tehát olyannal foglalkozunk, amiről úgy gondoljuk, hogy valamilyen köze van a hagyományokhoz, és amennyiben lehetséges ápoljuk az ökológiai részét is. Egy erdei tanösvényt hoztunk létre, amelyet a nyári programjaink résztvevőivel bejárunk. Van a közelben egy

kerékpárutunk, amelyet be lehet járni, megyünk gombát szedni, gyógynövényeket gyűjteni, stb. Tehát, ezek mind olyan alprogramok, amelyek függenek a jelenlegi rendelkezésre állásunktól, mert ez a hely nem áll rendelkezésünkre egész éven át. A szállás nem működik egész éven át, hanem csak az év melegebb részében, ezért a tevékenységeket az időjárás függvényében tervezzük, meg a természetes erőforrások függvényében, és természetesen a vendégek összetétele szerint. A klubban három alkalmazottunk van, amelyek közül az egyik fő leginkább ennek a helynek a fenntartásával foglalkozik.

Ami az ételek elkészítését illeti, sajnos úgy vélem, hogy nálunk nincs igazi ökotermelés. Sok alapanyagot magunk termelünk meg a kertben. Sőt, egy évben permakultúra műhelyünk is volt, ekkor a résztvevők javasolták, hogyan ültessük be a kertet, hogyan rendezzük be, hogyan mucsoljuk, stb. Ha lehetséges nem használunk semmilyen vegyszert, pl. a burgonyabogarat úgy szedjük össze, mint azelőtt. Amit elmondhatok, hogy a helyi zöldség- és gyümölcsstermelők termékeit használjuk, de nem merem garantálni, hogy ezeket teljesen öko-módon termelik. Igyekszünk az asszonyoktól vásárolni a faluban, amikor ez lehetséges volt a mézet, sajtot és a tejet a helyi kistermelőktől vásároltuk, de most már nincsenek tehének és a tejet a nagy farmokon vesszük. Amikor csoportjaink vannak, nem kínálunk gyári üdítőket, pl. van almálé termelőnk Kozarevciban, akitől természetes almalét vásárolunk. Tehát, a kínálatunkban természetes almálé van. Sajnos van sok olyan vendég, aki megkérdezi, hogy van-e Coca-Colánk. Egyszerűen azt mondjuk, hogy nincs.

Ez, amivel most foglalkozunk, mondhatni, hogy ez még mindig egyfajta hobby. Nem arra orientálódtunk, hogy ez legyen az egyetlen jövedelemforrás, mert érezzük, hogy ez szegényebbé tesz minket, ezért a marketing tevékenységünk sem a legjobb.

A programjainkat turistairodák által értékesítjük, mert most már nem lehet közvetlenül az iskolák és óvodák részére kínálni, amit nagyon sajnálok. Az óvodák jönnek hozzánk kirándulásra, ez már hagyományos együttműködés, hozzák magukkal az ennivalójukat, mi pedig biztosítjuk nekik a helyet, mert van egy fajtákokkal felszerelt játszóterünk. Nálunk barátkoznak, és örülök annak, hogy ellátogatnak hozzánk az iskolák és az óvodák is környezeti nevelésre, a Kenyér napjára és egyéb tematikus rendezvényekre.”

Habár a látogatóink főleg gyerekek, azon gondolkozunk, bevezetünk újszerű tartalmakat a felnőtt generációk számára is. Volt néhány kirándulásunk a nyugdíjasok számára, amit a turistairoda szervezett, külföldi vendégeink is voltak, akik azt mondták, hogy szívesen meglátogatnak máskor is. Azt hiszem ez egy olyan szegmens, amibe később is érdemes beruházni.

Jelentkeztünk kulturális projektekbe is, mert gyűjteményeket készítettünk, katalógusba foglaltuk és bemutattuk a nyilvánosságna. Ehhez a helyi önkormányzattól kaptunk valamennyi segítséget, mert szerettük volna, hogy látható legyen, ez az egy kulturális dimenzió, amit ápolunk.

Mindig vannak új ötleteink. Úgy gondolom, hogy ez az egész történet jó irányban halad, sokat megtanultunk arról, hogy mit tudunk még nemesebbé tenni újabb kínálat, újabb tartalmakkal. Tervezzük még elkészíteni néhány fajtákokat, lehetőleg egy műhelyt, ahol a gyerekek maguk készítenék a játékokat, madáretetőket, stb. Ez további beruházásokat igényel biztonságos gépekbe és szerszámokba, hogy a

gyerekeket ne érje baleset. Ugyancsak a tevékenységek közé bevennénk a földművelést is, mert a kertben is sokat lehet látni és tanulni. Lehet, hogy egy nap majd a hagyományos konyhához kapcsolódó programokat dolgozunk ki, hogy legyen tökfesztivál, illetve tökből készült termékeket kínáljunk, tőknapokat tartssunk, ahol bemutatnánk a tökből készült receptjeinket.

Jelenleg nem vagyunk tagjai semmilyen egyesületnek vagy klaszternek. Nem tudom léteznek-e ilyenek ebben a térségben. Csak egy programon vettünk részt, amit valamilyen előcsatlakozási alapból finanszíroztak, már nem emlékszem pontosan, azt hiszem az volt a neve, hogy „Úttörő turizmus” és különböző profilokat ölelt fel, olyanokat, akik szándékoznak, vagy már foglalkoznak turizmussal. Így ismertük meg azokat az embereket a környezetünkben, akiktől a bort és egyéb termékeket vásárolunk. Ez most egy kis csoport, akik kölcsönösen tisztelik egymást, tapasztalatot cserélnek, de nincs formális szervezetünk, mert ezt valakinek irányítania kellene, és ebbe újból sok időt kellene befektetni, ez pedig nekünk nincs. Amikor lezártuk a „Pannon turizmus” projektet az volt az ötletünk, hogy összefogunk és kiderült, hogy mindenkinek, aki elvégezte ezt a képzést, annyi a munkája, ha valaki azt mondaná, hogy fogjunk össze, senkinek nem lenne erre ideje. Beléptünk egy lovasturizmus egyesületbe, mivel van egy lovunk, amelyen ugyan nem lovagolunk, de tervezünk venni néhány kisebb lovat lovaglásra. Viszont azok, akik lovakkal foglalkoznak, részt vesznek az általunk szervezett rendezvényeken, mint amilyen a „Jagnjedovaci legendák”. Most azon gondolkozunk, hogy összekapcsoljuk ezeket a programokat, így gazdagítva a saját és az ő kínálatukat.

Nagyon kevés vendéglátó vagy falusi háztartás van a környékünkön, akik a turizmus valamilyen formájával foglalkoznak. Mi a kaproncai turista egyesületünkkel létrehoztuk a kerékpárutak hálózatát és csak Kapronca körül kb. 70 km kerékpárút van, amelyek keresztezik egymást. Sajnos, ezen a teljes útvonalon csak két vendéglátó egység van, az emberek viszont szívesen ennének vagy innának valamit, elmennének vacsorázni, megállnának a kerékpárral, megtekintenének valamit. Volna mit látni, de ha van valakinek egy turistaháza, az zárva van, mert nem érdeke, hogy ott üljön valaki és várja, hogy megjelenjenek a turisták. Nem jönnek a turisták, ha nincs semmije, de hogy kifizetődő legyen, ahhoz jönniük kell. Tehát meg kell találni, hogy honnan lehet elindulni. Mi a kerékpár-infrastruktúra rendezésével kezdtük, meglátjuk, hogy mi lesz még emellett a kínálatban.

A legnagyobb probléma, amellyel eddig találkoztunk a jogszabályi háttér volt. Hogy lehet ötletet megvalósítani, elindulni, legalizálni a tevékenységeket, hogyan lehet beférni ebbe a házikóba. Amikor felépítettük ezt a létesítményt, amikor rendbe tettük, azt mondták, hogy a jogszabályok majd változnak, hogy elmozdulnak a vidéki turizmus és vidéki kínálat irányába. Amikor regisztrálni kellett a létesítményt, felmerült a kérdés, hogy milyen magas a mennyeztünk, amikor azt mondtuk, hogy 2,40, azt mondták, hogy nem lehet 2,70-nél alacsonyabb. Emeljük meg a mennyezetet. Hogyan? Ezek a házak 1920-ban épültek. Hogyan? Tehát, ha bemegyek a falusi háztartásba, nem olyan konyhába megyek be, melynek a falain mosható fémburkolat van, amelynek szállodaillata van. Én eredeti térben akarok lenni. Mi feláldoztunk egy másik kategóriát azért, hogy eredetiek maradjunk. Lehetővé tették számunkra, hogy ezt megtegyük, de sok szenvedés árán. Az, amit én valójában látni szeretnék, hogy

akik hivatásosan foglalkoznak a gazdasággal, tegyék lehetővé, nyújtsanak támogatást a vállalkozóknak, akik elindulnak az ilyen ötletekkel, ne pedig azt mondják, hogy tessék elolvasni a törvényt, és tessék feltalálni benne magukat.

Azt hiszem, hogy a mi turizmusunk még nagyon fejletlen, mert nem vagyunk tisztában vele és nem vagyunk meggyőződve róla, hogy komoly értékeink vannak. Mi még mindig annak a benyomása alatt vagyunk, hogy nincs tengerünk és nincsenek sípályáink. Soha nem azt nézzük, hogy mink van, hanem mi nincs, és ettől mindig kisebbségérzetünk van. Én állítom, és évek óta próbálom meggyőzni az embereket, hogy a Dráva folyó a mi legértékesebb természeti erőforrásunk, ami valójában szerepel is a tervekben. Tudom, hogy a megyei stratégiában a Dráva az első helyen van. Sajnos az emberek, akiknek ezt próbáltam közvetíteni és meggyőzni őket, akik kezdtek valamilyen turizmust a Dráván és amellet nem maradtak talpon, mert ez a kínálat nem alakult ki jól, és nem foglalta magában az egész csomagot. Mivel nem voltak turisták, az emberek ezzel többé nem foglalkoztak. De most lehetőséget látok a kerékpáros turizmusban, a turista kínálatainknak az összekapcsolásában, ezen turisztikai főút mentén, amit építünk és létrehozunk. Természetesen itt még sok programra van szükség, de fontos volna valamilyen módon összeállítani egy katalógust arról, mik az ökológiai értékek a mi vidékünkön. Mi a hagyományra orientálódtunk, mert úgy gondoljuk, hogy az fontos, ugyanúgy igyekszünk fenntartható módon működni, tehát többet használni az esővizet, minél kevesebb hulladékot termelni, többet komposztálni. Tehát, ugyanazt, amit egyébként is az életben teszünk, amilyen módon élünk és gondolkozunk, ezeket az elveket bevezettük a működésünkbe is. Nemet mondtunk a műanyagra, nincsenek műanyag tányérok és poharak. Arra törekszünk, hogy ezeket a meggyőződéseinket tovább terjesszük, ezt nem ökológiának tekintjük, hanem fenntarthatónak. Ami az ökológiai értékeket illeti, azt hiszem azokat már valamilyen módon feldolgozták, de szakmai szempontból dolgozták fel, kevésbé gyakorlatiasan.

Mondhatjuk, hogy most fejlődik a vidéki turizmus, no de az emberek nem értik, hogy a vidéki turizmusba bevihetik az ökoturizmus elemeit is, és ez növeli a termék értékét és valamilyen identitást ad neki, amit utána el lehet adni, mint közös csomagot. Ezt sajnálatunkra külföldön megértették, és ha megértették, meg is valósítják, kereslet is van rá és végső soron az embereknek ebből hasznuk van.

Világszerte az a trend, hogy mindinkább népszerűsítik a hagyományt és a kultúrát, hogy visszatérünk a történelembe és abba, amit örököltünk. Ez a fenntartható fejlődés valamilyen célja. Azonban itt is jelentkeznek problémák. Az emberek, akik minket meglátogatnak, szívesen vennének mézet. A szomszédasszonyomnak van méze, de nincs meg minden engedélye. Neki nem fizetődik ki kiváltani az engedélyeket, mert kis mennyiséget termel és nincs neki sok piaci felesleg. És megint itt vagyunk a kezdeteknél. Az emberek vásárolnának házi termékeket, de ha nincs rá mód, hogy ezt valahogyan lehetővé tegyék, illetve állandóan akadályokba ütközik, akkor hogyan lehet ápolni a hagyományokat és népszerűsíteni az egészséges öko élelmiszereket, amelyeket hagyományos módon állítottak elő. Én külföldön megvehettem mindent, amit akartam, minden akadály nélkül.”

Jurjević falusi háztartás

A „Jurjević” falusi gazdaság 4 km-re van Kaproncától. A gazdaság keretében van egy halastó, ahol a vendégek sporthorgászattal foglalkozhatnak. A vendéglátói kínálat a helyi specialitásokon és halételeken alapul, valamint a drávamenti borokon. A halastó mellett a vendégek kikapcsolódhatnak a kis sportpályán, függőtekével vagy asztalitenisszel. A gazdaság közelében ugyancsak ott van a Horvát Naív Festészeti Központ Hlebineben.

„Nem hivatalosan ezzel a tevékenységgel 25 éve foglalkozunk, tehát megvolt a halastavunk, különböző rendezvényeket rendeztünk a barátok részére, így ez is a turizmusnak egyik formája. Hivatalosan 9 évvel ezelőtt kezdtünk ezzel foglalkozni. Ez családi vállalkozás, nincs alkalmazottunk, illetve mindent magunk csinálunk. A birtokon van egy vendéglátó egység, a halastó, sportpálya, tekepálya. Gyakran szervezünk szervezett ünnepségeket csoportoknak, gyakran jönnek nyugdíjasok egész napra, különösen nyáron, amikor kint tudnak sétálni.

A fő ételkínálatunk a halon alapul, de kínálunk más házi, saját készítésű, főleg húsételeket. A zöldségeket főleg a környékbeli CsMG-ktől szerezzük be. Ugyancsak felvettük a kapcsolatot néhány borászattal, mint pl. a Šipek borászattal, amely ugyancsak foglalkozik falusi turizmussal, ezzel együtt különböző borokat termelnek, csak olyat, amelynek van öko tanúsítványa. A tevékenységünk során a természetes haltenyésztéssel előtérbe helyezzük az ökológiai értékeket. Nem vásárolunk alapanyagokat öko termelőktől, mert a környékünkön valójában nincsenek is.

A vendégeink korosztálya különböző, 7-től 77 évig. A vendégek főleg egyéni szervezésben jönnek, de tervben van a kapcsolatfelvétel turistairodákkal is, amelyek szervezett csoportokat küldenének, ami javítana a működésünkön. Egyszerre 80 embert tudunk vendégül látni. Bejelentés alapján működünk, a legtöbb vendég szombaton és hétfőn jön, meg most a tavasz végén.

Néha szervezünk valamilyen rendezvényt, pl. horgászversenyt.

Dolgozunk a tevékenységeink bővítésén, három szobát rendeztünk be, amelyeknek folyamatban van a regisztrációja. Amennyiben igény mutatkozik szálláskapacitás bővítésére, akkor bungalókat építenénk a vendégek részére.

Az együttműködés a helyi önkormányzattal nem nevezhető jónak, rossz az infrastruktúra, különösen az utak.

Nem sokat foglalkozunk a népszerűsítéssel, a vendégek főleg mások ajánlása alapján jönnek. A vendégek elégedettségét főleg beszélgetés által követjük, és amikor látjuk, hogy újra visszatérnek, tudjuk, hogy elégedettek a kínálatunkkal.

Mint fő problémát kiemelném a törvényi előírásokat, amelyek nincsenek pontosan definiálva, így még maga a felügyelet sem, amikor kijönnek nem tudják minek hogyan kell lennie.

Jó volna, ha összefognánk más vállalkozókkal, könnyebben megoldanánk a problémáinkat. Volt róla szó, hogy megyei szinten szerveznek valamilyen falusi turizmus egyesületet, de mostanáig még nem történt semmi.

A turisztikai egyesület megyei szinten kiadott egy szórólapot az összes háztartás jegyzékével a megyében, így segítették a népszerűsítést. Mégis tervezem elkészíteni a saját honlapomat, mert manapság az üzlet főleg az interneten zajlik.”

Tapasztalatok, következtetések:

A kutatás eredményei alapján megállapítható, hogy Kapronca-Kőrös megyében az ökoturizmus fejletlen. Kevés olyan szereplő van, aki a vidéki turizmus valamilyen formájával foglalkozik (falusi háztartások, éttermek, kirándulóhelyek, borkóstoló, öko-falvak). Ezek főképp kisebb háztartások, amelyek elsősorban ételkínálattal rendelkeznek, kisebb mértékben szálláshelyekkel és egyéb tartalmakkal (állatkert, lovaglás, horgászat, gyerekfoglalkozások a szabadban, stb.). Főleg családi gazdaságokról van szó, általában alkalmazottak nélkül. Nagyobb része nem dolgozik teljes munkaidőben, hanem csak hétvégén vagy megegyezés szerint. A vendégek a szűkebb környezetből vagy a városokból jönnek, kisebb része jön Horvátország más részeiből, illetve külföldről. Az említett fő ökológiai értékek, amit működésük közben előtérbe helyeznek elsősorban a természetre és a tiszta környezetre támaszkodnak, valamint az egészséges étkezés kínálatára, amit hagyományos módon állítanak elő, mégpedig saját birtokukon vagy helyi termelőktől vásárolnak. A fő problémák, amelyekkel találkoznak a jogszabályokra és törvényekre vonatkoznak, amelyek nem alkalmasak szolgáltatások nyújtására falusi háztartásokban, hanem a feltételek tekintetében azonosak a hagyományos vendéglátó egységekkel (éttermek, szállodák, stb.). Emellett a megkérdezettek úgy vélik, hogy nem kapnak elegendő támogatást és megértést a helyi önkormányzatoktól és az illetékes intézményektől, amelyek nem elegendő mértékben érdekeltek, hogy segítsenek egy új vállalkozás beindításakor, vagy a meglévő bővítésekor, hanem magukra vannak hagyva átengedve a törvények és az adminisztráció útvesztőinek, amelyek gyakran korlátozzák őket. Nagyobb problémák jelentkeznek a regisztráció során, mert hagyományos, szabványos létesítményekről van szó. Ugyancsak az élelmiszer- és vendéglátási jogszabályok nem elég rugalmasak és nem engedélyezik a hagyományosan előállított termékek értékesítését a falusi háztartásokban, amelyekre volna kereslet a turistáknál. Probléma még a fejletlen infrastruktúra, illetve a falusi háztartások közötti kapcsolatok hiánya..

Mindegyik megkérdezett úgy véli, hogy az összefogás valamilyen formája segítené nekik a problémák leküzdésében, lehetővé tenné a sikeresebb népszerűsítést, és a piaci fellépést. A marketing tevékenységek a megkérdezettek nagy részénél gyengék, ahogy az internetes értékesítés is. A megkérdezettek közül eddig még senki nem vette igénybe a nemzeti vagy EU-s forrásokat, a fő oka ennek a gyenge tájékozottság, és az intézmények nem megfelelő segítségnyújtása. Ezért a további beruházások a turizmus területen kérdésesek. A tanulásban csak a fiatalabb tulajdonosok érdekeltek, de a legnagyobb probléma a pénzeszközök és a szabadidő hiánya.

7.2. Esettanulmányok

Somogy megyében 2013 november-2014 május között végzett adatgyűjtés alapján azok az ökoturisztikai vállalkozások kerülnek bemutatásra, melyek részben eltérnek a tipikustól (a vállalkozás nagysága vagy kuriozitása okán) részben hagyományosak, a térség ökológiai és kulturális értékeire támaszkodó típusok, melyeket sokszor nagy erőfeszítés árán működtetnek tulajdonosai.

Öko-völgy (Krisna Völgy) – Somogyvámos

Krisna-völgy 20 esztendővel ezelőtt mindössze egy birkalegelő volt, egy somogyvámosi zsákfalu, amely más kis falvakhoz hasonlóan kezdett elnéptelenedni. Krisna-völgy épülése nem csak a hívők számára jelentett egy óriási lendületet napi lelki gyakorlataikban, hanem a helyiek számára is munkalehetőséget biztosított.

A Krisna-völgyben élők világszemlélete India ősi védikus írásain alapszik, a hinduizmus egyistenhívő tradícióját követik. A védikus ökofaluban található biokertészet, tehenészet, méhészet, vendégház, étterem, ajándékbolt, kézműves műhely, templom és iskola is. A központ része a hazai és nemzetközi ökofalu-hálózatnak. Ennek szellemében és a táj szépségének megőrzése érdekében lakói igyekeznek minél kevesebb kárt tenni természeti környezetünkben.

Antal Balázs az Ökovölgy biokertészetének a vezetője elmondta, hogy jelenleg kétszáz hektáron folyik vegyszermentes gazdálkodás; gabonafélékből és gyümölcsökből teljesen, zöldségekből 70%-ban önellátó a közösség. Háromhajós pincéjükben terményeiket egész télen tárolni tudják.

Fontos feladatnak érzik, hogy mindezt a tudást továbbadják: erre szolgálnak a különböző szemináriumok, környezetvédelmi tanácsadások, táborok, amelyen a hallgatók nemcsak résztvevőként, hanem szervezőként is közreműködhetnek.

- Utazás Kiállítás
- Turisztikai kiállítások
- Biokertészeti hétvégék
- Fenntarthatósági Nyílt Napok

Vallabhi Kánta, akinek feladata a turizmus, rendezvények szervezése, beszámolt arról, hogy gyakorlatként a Krisna-völgy saját szervezésű programjaiban is aktívan közreműködhetnek a hallgatók és erre továbbra is lehetőséget biztosítanak. az országos rendezvények is jó lehetőséget biztosítanak gyakorlatra, a látogatókkal való találkozásra.

Nagyrendezvényeik:

- Legelső Legelés – Tehénkihajtó Ünnep – április
- Virágom, virágom... Májusi Virágünnep
- Krisna-völgyi Búcsú – Családi Élményfesztivál – július
- Krisna Szülinapja Fesztivál – Janmashtami – augusztus
- Friss Karella- és Paradicsomnap – augusztus
- Bio Sütőtőknep – október
- Góvardhana az Édességhegy Ünnepe

Az Ökövölgy vezetője Kun András a környezettudatosságra hívta fel a figyelmet, amelynek alappillérei: önellátás, ökológikus élelmiszer-termelés és háztartásvezetés. A hagyományos, régi és jól bevált stratégiák mellett keresik a modern megoldási formákat is mind a növénytermesztés, mind pedig az életvezetés terén is. A földművelés mellett a termelés alappilléreit jelentő állatokat, teheneket és ökröket is tartanak. Az ősszel beszántott zöldtrágya mellett alkalmanként szerves trágyát is használnak, amit tehenészetükből és a kertészeti/konyhai hulladékokból nyernek. Így kapcsolódnak össze mezőgazdaság különböző részei: tehenészet, a szántóföldi-, zöldség- és gyümölcsstermesztés.

Az energiatakarékosság is nagyon fontos része ennek a szemléletnek. A faluközösség területére nincs bevezetve elektromos áram, a világítás és egyéb energiaellátás kérdését a közösségi épületekben aggregátorral, a családi házaikban pedig napkollektorokkal vagy szélérőművekkel, illetve gyertyákkal oldják meg. A víz vezetéken keresztül jut el hozzájuk, de egyre több természetes kútjuk van.

Minden évben meghirdetnek szakdolgozati témákat, kutatásokhoz nyújtanak segítséget: szakdolgozatok sora és egyetemi terepgyakorlatok jegyzőkönyvei tanúskodnak Krisna-völgy oktatási jelentőségéről. Az oktatáson kívül segédanyagokat, jegyzeteket, kiadványokat jelentetnek meg.

Szakdolgozati témák (néhány példa):

- Krisna-völgy gazdaságának összehasonlítása más ökofalvakkal;
- A környezeti nevelés lehetőségei a Krisna-völgyben;
- A Krisna-völgy társadalmi- szociológiai összehasonlítása más ökofalvakkal.

A turisták egy napra érkeznek, a rendezvények látogatói szintén. Ha olyan program van (tábor, konferencia), akkor a vendégek több napot is a „völgyben” tartózkodnak.

Megközelítőleg 30 000 turista látogat ide főleg az idegenforgalmi főszezonban és a rendezvények idején.

A Krisna tudatú hívők mellett, családosok, iskolás csoportok, a Balatonon nyaraló vendégek, nyugdíjas csoportok a látogató vendégek.

Tevékenységeik számokban:

- Fenntarthatósági konferencia: több mint 450 fő;
- Szakdolgozat: 39 főiskolai/egyetemi hallgató 530 cikk;
- honlapon átlagos látogató (200 fő naponta);
- levelezési lista: 410 aktív tag.

Kun András elmondta (Öko-völgy vezetője), a vendégek igénylik a „körbevezetést”, amely során be tudják mutatni számukra, hogyan alakul, építkezik, fejlődik egy öko-falu. Az ökológiai gondolkodást bemutató tanösvény szintén ezt a célt szolgálja. A Govinda étteremben – új szolgáltatásként – megköstölhetják az idelátogatók az indiai ízeket.

Fejlesztéseik egy részét pályázati forrásból finanszírozzák, ilyen volt pl, a KEOP pályázat: lehetővé tette, hogy bemutassák a Krisna-völgyet mint önellátó faluközösséget, konferenciákkal, nyílt napok, kiállítások szervezésével mások

számára is megismerhetővé és elérhetővé tegyék a környezetükben megvalósuló környezettudatos életmód alapelveit.

A pályázat keretében különböző ökológikus témájú kutatásokat támogattak és tanfolyamokat szerveztek. Több tanulmány is született a project eredményeként. Munkaalkalmat jelent a helyiek számára is, de a farm révén növekszik a helyiek turisztikai bevétele is.

Egyéb programok:

- Önismereti tábor;
- Élménytábor;
- Élményhétvége;
- Study Tour Krisna-völgy;
- Biokertészeti hétvégék;
- Fenntarthatósági Nyílt Napok.

A Krisna-völgy a pályázatokon kívül adományokból tartja fenn magát és a közösség által működtetett vállalkozásokból (rendezvények, helyi üzletben, étteremben való értékesítés)

Céljuk a dinamikus fejlődés: természetgyógyász klinika kialakítása, oktatási központ – az óvodától a felsőoktatásig.

A Krisna völgy tulajdonképpen egy faluméretű kísérlet, amelyben 150 önkéntes és közel 50 különböző intézmény vesz részt: saját kutatásaikkal, tapasztalataikkal, élményeikkel járulnak hozzá a programhoz, és bemutatják, hogy milyen eredményeket lehet elérni, ha a környezettudatosság a mindennapi gyakorlatban is jelen lehet egy közösség életében. A projekt a faluközösség mindennapjain keresztül mutat alternatívát nemcsak a környezeti, de az égető nemzeti szintű társadalmi és gazdasági problémák kezelésére is. Így a környezetvédelem, a szemléletformálás és a vízkészlet-védelem mellett célul tűzték ki a preventív egészségügy alkalmazását, a lakosság egészségének foglalkoztatását, a bűnmegelőzést, valamint a szenvedélybetegségek és a depresszió kezelését is.

Fő üzenetük: a Krisna Völgy egy sikeresen működő ökofalu, melynek tagjai személyes életmódjukon keresztül mutatják be a hosszú távon fenntartható életminőséget és kultúrát.

Visnyeszéplak- az önfenntartó falu (ökofalu, élőfalu)

Visnyeszéplak egy aprócska település a Zselicség dél-nyugati peremén. Kivételes természeti adottságokkal rendelkező helyről van szó, amelyet az infrastrukturális hiányosságok (szilárd útburkolat, vezetékes víz, orvos, busz, posta stb. hiánya) miatt lassacskán elhagyott a lakosság. A kilencvenes évek elejére a kb. 600 lakosból alig 30-an maradtak. A konvencionális (vegyszerező, monokultúrás, nagytáblás) mezőgazdaság itt nem tudott gyökeret verni, a környéken nincs számottevő ipari létesítmény, és a forgalmas utak is elkerülik.

Paradox módon az elvándorlást kiváltó tényezők más szemszögből kimondottan vonzóvá tették a települést így a 90-es éveinek elején fordulat következett be az elnéptelenedésben, mikor fiatal családok felfedezték a hely kivételes adottságait és így

maguk számára, és Visnyeszéplakra nézve is egy új korszak vette kezdetét: egyrészt elkezdtek újjáéleszteni a keresztény és népi hagyományokat, másrészt egy fenntartható életvitelre, a természettel való harmonikus együttélés elérésére kezdtek el törekedni. A Visnyeszéplaki Faluvédő és Közművelődési Egyesület 1996-ban alakult meg, hogy civil szervezetként segítse ezt a folyamatot. Az eltelt időszak alatt az egyesület gyakorlatilag helyi mindeneként működik: ilyen a falugondnoki szolgálat, ami gyakorlatilag egy nagyon fontos kapcsolódási pont a külvilággal s így bizonyos mértékig kiegyenlíti, infrastrukturális hátrányokat.

Mivel Visnyeszéplak a Zselici erdőség ölelésében fekszik és ez a dombos-lankás táj számtalan természeti érték hordója is (védett növény és állatfajok, elhagyott gyümölcsösök régi tájfajtaikkal), ezért kezdeményezte az egyesület már évekkel ezelőtt a települést is magában foglaló több mint 600 hektáros terület helyi védetté nyilvánítását.

A faluban bevett szokás, hogy az ittlakók az újak betelepülését feltételekhez kötik. Cél, hogy megőrizték és elősegítsék a már jól működő közösség fennmaradását. A régi lakók szeretnék meggyőződni arról, hogy az új leendő lakók gondolkodásmódja és személete illeszkedik-e a településhez és annak résztvevő tagjaivá tudnak-e válni. Gyakorlatban: írásbeli megállapodást kötnek az ingatlanok tulajdonosaival, és kötelezik őket arra, hogy azonos áron adhatják csak tovább, megakadályozva ezzel a nyereszkesedés lehetőségét. Problémák: a biozöldegek rengeteg munkát igényelnek, a terményekből, kisgazdaságokról van szó, nem lehet annyit termeszteni, hogy értékesítésre kerülhessenek. A faluban van, aki a gyógynövényekkel foglalkozik, ezekből készült termékekből (teák, kivonatok krémek) a környék termelői piacán van lehetőség értékesítésre (Petörke Portéka).

Többen foglalkoznak gyümölcsstermesztéssel, tönkölybúza – levendulatermesztés, birkatartással, nemezből készített használati ruházati tárgyakkal.: Az ide látogató vendégek vagy gyakorlatra érkező hallgatók saját tapasztalatokat szerezhetnek arról, hogy az itteni életmód-minta elemeiben és egészében is másolható.

A településen minden adottság megvan ahhoz, hogy az itt lakók minimális munkavégzés mellett harmóniában éljenek embertársaikkal, a természettel és nem utolsósorban önmagukkal. Az itt élő családok önellátásra törekednek, egy önmagát nagy részben eltartó és fenntartó településsé szeretnék válni. Az önellátás sok szinten már megvalósult. Élelemből szinte mindent megtermelnek maguknak. Energiaszükségletüket részben fedezik megújuló energiákból, mint napenergia, tűzifa, de az áramot még hálózatról kapják. Az energiával, vízzel és egyéb javakkal az ökológiai takarékoság elve alapján gazdálkodnak, így nagyon kevés hulladék keletkezik.

Nyitottak a külvilágra szívesen fogadnak mindenkit, ha azok is tiszteletben tartják az itt élők magánéletét.

Vendégkörük teljesen esetleges. Vannak, akik csak egy napra jönnek érdeklődésből, „báméskodni”, praktikákat tanulni. Van arra is lehetőség – ezt főleg főiskolai, egyetemi csoportok veszik igénybe –, akik az oktatás kiegészítéseként, gyakorlatban is meg szeretnék ismerkedni az itt lakókkal, életvitelükkel, ilyen esetben a helyi Faluvédő Egyesület egy programcsomagot állít össze számukra, amelyben a településsel megismerkedhetnek. Lehetőséget biztosítanak önkéntes

munkára, táborokban való részvételre, ahol valóban bekapcsolódhatnak az itteni életbe.

Az önfenntartó falu, és általában a falu legfontosabb összetevőjének a helyi közösség kialakítását, összetartó erejét tartják. Visnyeszéplakra sok hasonló gondolkodású család költözött, akiknek elégük lett a fogyasztáscentrikus társadalomból, a pénzhajszoló életformából, a globalizálódó világból. Itt a Föld egy csendes és gyönyörű szegletében szeretnének egy számukra sokkal értékesebb életet élni. Követendőnek a hagyományos falusi értékrendet tartják, ennek a világnak a szellemiségét próbálják megélni és átalakítani ma is élhető életmódra. A látszat ellenére azonban nem távolodtak el a mai világtól, amelyből nem lehet és nem is kell elszakadni. Egyszerűen megpróbálnak néhány dolgot másképpen csinálni mint a többség és hiszik, hogy ez a többség javára is válik majd.

Katica Tanya – Patca

Handó János (tulajdonos – ötletgazda) elmondta, hogy a vállalkozás 2001-ben kezdődött. 2002-től működik a turistaház és 2004-től üzemel a program része, a kalandpark, élmény központ, ahogy most hívják.

A Katica Tanya egy 10 hektáros területen fekvő igazi élményparadicsom, Somogy megyében a Zselic szívében. Magyarország vezető élményközpontú, a természet közeli és a hagyományos életmódot felelevenítő, az aktív pihenést elősegítő szolgáltató központja. Az élményközpont ötletgazdáinak célja: minél több embert visszacsalogatni a természetbe, hogy érezzék a friss levegő erejét, ismerjék meg a háziállatokat, elődeink szokásait, mesterségeit, bölcsességét, eközben játszva tanítsák korunk ifjúságát gyakorlati tudásra, tapasztalatra.

Saját értékeikre támaszkodnak abszolút összhangban a természettel, tehát nem vágnak ki erdőt, nem műtrágyáznak, nem használnak vegyszert, nem használnak túlzottan sok vegyszert. A vízre nagyon vigyáznak mert abból egyre kevesebb van. Saját szennyvíz kezelőjük van. Nem alkalmaznak vegyszert a szennyvízkezeléshez illetve kihasználják a természeti lehetőséget, nagyon sok az erdő meg az erdei hulladék, ezért a meleg víz, és a fűtés fával történik. Gázt csak a konyhában használnak. Napkollektoros melegvíz-gyáruk van és ha nem süt a nap, akkor fával állítják elő a melegvizet. A napelemek járulnak hozzá az áramfogyasztás csökkentéséhez és egy mini szélérőmű adja az áramot a "Fenntartható Földért" háznak. Szelektíven gyűjtik és kezelik a hulladékot és tanítják a vendégeknek is mi a különbség szemét és hulladék között.

A Katica Tanyán az egyik legfontosabb cél a környezettel összhangban lévő életmód kialakítása és fenntartása, emellett az élmény, a rugalmasság, a gyermekszertet és vendégközpontúság elvei mentén egyszerre igyekeznek minőségi szállást, ellátást és programokat biztosítani. Alapelvük a folyamatos fejlesztés.

A Katica Tanya szinte teljesen akadálymentes. A fejlesztések során ügyelnek arra, hogy a fogyatékkal élők is igénybe tudják venni szolgáltatásaikat.

A Katica Tanya Élményközpont elkötelezett híve a fenntartható fejlődés gondolatának, a környezettudatos magatartásnak és az ökológiai lábnyom minimalizálásának, illetve ezek mindennemű, a hétköznapi gyakorlatban használható módjának.

„Fenntartható Földgolyónkért Ház”: egy 11 tablóból álló bemutatóhely amelynek célja:

- közérthető módon bemutatni a fenntartható fejlődés és az ökológiai lábnyom fogalmait, számítását, valamint azok megértésének fontosságát;
- demonstrálni – szigorúan tényadatokra hagyatkozva – a mai életforma fenntarthatatlanságát;
- bemutatni a megújuló energiaforrásokat és azok gyakorlati alkalmazását;
- bemutatni, hogy csak rajtunk, embereken múlik, lesz-e változás, azaz visszatérhetünk-e a fenntartható útra.

Katica Tanya Élményközpont
Misszióink és Hitvallásunk

Miért létezünk?

A Katica Tanya Élményközpont azért jött létre, hogy Magyarország vezető
• élményközpontú;
• a természetközeli és a hagyományos életmódot felelevenítő;
• az aktív pihenést elősegítő;
• a fenntartható fejlődés alapelveit szem előtt tartó szolgáltatója legyen.

Mit és hogyan teszünk?

Mindez
• egyedülálló szolgáltatásainkat folyamatosan fejlesztve;
• élményközpontú, széles választékot biztosító programjainkat magas színvonalon és rugalmasan nyújtva;
• a hangsúlyt a természet tisztelőre, környezettudatosságra, az ökológiai lábnyom folyamatos csökkentésére helyezve;
• egyszerre biztosítva minőségi szállást, ellátást és programokat, azaz élményt;
• rugalmas, gyermekszertető és vendégközpontú munkatársakat alkalmazva kívánjuk fenntartani.

Miben hiszünk?

Hitvallásunk szerint
• hiszünk abban, hogy a természet értékének megismertetését kisgyermekkorban kell elkezdeni;
• hiszünk abban, hogy a természetben eltöltött idő nem pótolható mással és a természet megismerése életre nevel;
• hiszünk abban, hogy a kétféle munka hasznos, egészséges és növeli az akaraterőt;
• hiszünk abban, hogy a hagyományaink, elődeink és azok életmódjának ismerete bölcsébbé tesz;
• hiszünk a szemléltető, gyakorlatias, élményalapú, játszva-tanulás erejében;
• hiszünk abban, hogy a Földet nem apáinktól örököltük, hanem unokáinktól vesszük kölcsön; ezért minden cselekedetünket az vezérli, hogy fenntartható módon éljünk.

Handó János és Eszter alapítók és a Katica Tanya munkatársai

Handó János tulajdonos: „Pályáztunk is, de sosem azért fejlesztünk, mert van rá pályázat, hanem mert szükséges a fejlesztés. Meg ötlet van. Megmondom kaptunk a csúszdaházhoz pénzt, meg kaptunk a fa elemekhez pénzt, az egész tanyának kb. a 10%-a pályázati pénz, a többi saját és hitel.”

A legnagyobb erősségük: a diverzifikáció: színes programok, széles körű szolgáltatás. Szállás, program, ellátás.

Legfőbb problémát a megfelelő munkaerő megtalálásában és megtartásában látják, mivel a munkaidő folyamatos, nincs ünnep és hétvége, mindenki minden feladatot ellát, viszont a tulajdonos maga jár elől jó példával.

Arra a kérdésre, hogy a látogatók mennyire környezettudatosak Handó János azt

válaszolta : „Meg kell nevelni őket. Két módja van: aktív és passzív nevelés. Passzív, hogy kirakok egy táblát, hogy ide dobd a palackot. Aztán vagy oda dobja, vagy nem. Van olyan, aki visszahozza a portára. Van az aktív nevelés, amikor van egy hétvége, (minden hónapban vagy egy hétvége) az a címe Legyél te is környezettudatos. Van egy kiállító termünk, ahol van 11 display tábla, elmondjuk az ökolódi fogalmát, próbáljuk az embereket rávenni arra, hogy olyan dolgokat is megtanuljanak, melyek nincsenek a köztudatban.

Programok, látnivalók:

A Katica Tanyán különböző háziállatokkal találkozhat a látogató, köztük őshonos magyar fajtákkal (racka, szürkemarha, mangalica, fodros liba), azok természetes környezetében, valamint megtalálhatók és megismerhetők a hagyományos gazdálkodás eszközei is.

Több tucatnyi játszóalkalmatosság egy helyen:

7 pályás fedett óriás csúszdapark pedálos gokart, Magyarországon egyedülálló 2 szintes felnőtt játszó és 4 szintes gyerek játszólabirintus, Európa legnagyobb fából készült labirintusa, trambulinpark vízilövőde, ötpályás kötélpálya, lecsúszópályák

50 féle választható program a kézműves, természetismereti, hagyományőrző vagy gazdálkodás területén. Ezekből igény szerint alakítható a látogatók programja, legyen az egy nap vagy egy hét.

Új program: "Megújuló energiaforrások és a fenntartható fejlődés": interaktív bemutató a nap, a szél és egyéb természetben elérhető energiákról, a szelektív hulladékgyűjtésről, az ökológiai lábnyomról és a fenntartható fejlődésről.

Jeles napok a Katica Tanyán: a hagyományos ünnepekhez, szokásokhoz igazodva minél változatosabb programokkal várják a látogatókat, tartalmas élményt biztosítva.

„Hisznek abban, hogy az összefogásnak ereje van, nem konkurenciának kell tekinteni a másik szolgáltatót”, véli Handó János.

Úgy látják, hogy a térségben leginkább a minőséget kell fejleszteni.

Zsippói Madár-és Élménypark

Az élménypark 2,5 hektáros területén Somogyban is egyedülálló madár- és élményparkjában, közel 100 féle madarat köztük pávát, 37 fajta galambot, 26 tyúkfajtát, papagájokat, vízi szárnyasokat, és egyéb érdekes madarakat lehet megtekinteni. Egy régi parasztházban megcsodálhatják a vendégek a paraszti élet tárgyait, ruháit, képeit. Nádtetős pajtában pedig lehetőség van megismerni a régmúlt földművelés eszközeit és a termékek feldolgozásához szükséges eszközöket, emellett gyönyörű kilátás nyílik a zsippói tavakra.

A baromfifajtákat nemcsak megtekinteni lehet, tenyésztőjük ill. növénydekek vásárolhatók. pl. ördög tyúk, holland bóbitás, dorking, sussex, lazac, magyar parlagi tyúkok, búbos kacsák, kaliforniai „copfos” fürjek. Cserepes ill. dézsás növények nagy választékát kínálják ezenfelül a látogatóknak.: datúra, encián, szobahársak, füge, több színben golgota virágok, kaktuszok, kassia, fuksziák garantáltan télálló kisvirágú ill. nagyvirágú változatban.

A Bemutatókertben közel 100 régi illetve mai növényfajta látható.

A parkban a számtalan nyíló virágágyás, sok örökzöld és lombhullató bokrok és fák között lehet sétálgatni, a túraútvonal bejárása után a vendégeknek lehetőségük van sportolásra is(asztalitenisz, foci).

Péntek László- tulajdonos: „Folyamatos fejlesztésre törekszünk, istálló felépítésére, amely majd az emlősállatoknak ad otthont (láma, ló, szamár).

Mindent saját erőből építettünk fel, legnagyobb nehézséget az okozza, hogy kevés a vendég, marketingre csak keveset tudunk fordítani.

Vannak szórólapok, saját honlap, igyekszünk a turisztikai kiállításokon is részt venni.

A Kaposvári Turisztikai Desztináció Menedzsment szervezetnek (TDM-nek) tagjaként bízunk az összefogásban, egyedül lehet próbálkozni, viszont hiszünk abban, hogy közösen egy szélesebb kínálatot jelenhetünk meg a piacon, mert mindenki azt teszi hozzá, amije van (tojás, lekvár, méz, sajtok) Az önkormányzat nem tud

támogatni bennünket.

Problémát jelent, hogy az élménypark csak szezonálisan működik, télen nincs semmilyen bevétel. Szezonban is kiszámíthatatlan és sokszor kevés a vendég.

Másik problémánk a munkaerő. Nagyon nehéz kigazdálkodni még valakinek a bérét, járulékokkal együtt. Így marad a családi vállalkozás.

Nagyon szívesen vennénk, ha hallgatók gyakorlatként bennünket választanának, van tennivaló: vendégfogadás, a csoportok programjainak lebonyolítása, de rész lehet venni egyéb feladatokban is (növény és állatgondozás) az egyéb szakmai feladatokat – körbevezetés, a túraútvonal a parasztház bemutatása –, természetesen én végezném.”

Ágneslak Fogadó és Vadászház- Ökoturisztikai Centrum- Csurgónagymarton

A Vadászház Somogy megye nyugati szélén, a Zalai Dombvidék lábánál, egy halastavakkal és erdőktől körbevett félszigeten, az Inkey báró által létesített 8 hektáros arborétum közepén található. Az idelátogató Dél-Dunántúl leggazdagabb örökzöld állományú arborétumát csodálhatja meg.

A jelentős szubmediterrán klímahatás, valamint a tavak nagy vízfelületének éghajlat kiegyenlítő szerepe miatt az arborétum szinte optimális adottságokkal rendelkezik. Területe 7,65 hektár. 1920-1925 között létesítette báró Inkei Pál iharosi erdőgondnoka, Metz Kamill erdőmester.

A fejlesztés folyamatos, jelenleg 52 fenyő, valamint 26 lombos fafaj alkotja a gyűjteményt. Dominálnak – faj és egyedszám szerint is – a Thuja és Chamaecyparis félék. Védett fajok: agárkosbor, fehér madársisak, madárfészek, magyar szegfű, őszi kikerics. Mintegy száz féle fenyő, ujjas juharok, tulipán- és liliomfa él a parkban.

A Vadászház és környéke a természetkedvelők igazi paradicsoma az arborétum megtekintése mellett gyalogtúra és kerékpártúra útvonalak állnak rendelkezésre, emellett a gyékényesi tavon lehetőség van bújárkodásra is. Néhány óras bújártanfolyam elvégzése után, a bátrabbak kipróbálhatják magukat. Főleg a vadászvendégek veszik igénybe a szálláshelyet.

Rendezvények csak megrendelésre vannak (esküvő). A Fogadóban, étteremben a vendégeket kiváló magyar borokkal és helyi ételspecialitásokkal kínálják.

Gyakorlati helyként a hallgatók a minőségi vendégfogadással és vendéglátással ismerkedhetnek meg (az étteremben is csak Zsolnay porcelánból készült étkészletből terítenek a vendégnek).

Éltető Világ Erdei Iskola – Őrtilos

„A világon csak egyetlen hely van, ahol a Dráva és Mura találkozik. Őrtilosnál!”

A község Somogy megyében a Csurgói kistérségben található a Drávától 2 km-re. A szálló a folyótól és a vasútállomástól kb. 100 méterre, a Duna-Dráva Nemzeti Parkban fekszik. A településnél torkollik a Mura folyó a Drávába, ami Őrtilos környékét a természetjárók és természetkedvelők, a kirándulók, a táborozók, és a vízi sportok szerelmeseinek kedvelt célpontjává teszi. Innen indulhatnak a vízitúrázók útjukra, és

a településnél halad el a „Három folyó” nemzetközi kerékpártúra útvonala is. A Szentmihályhegyen épült templomtól gyönyörű kilátás nyílik a kanyargó folyóra, a változatos arculatú, formájú ártéri erdőkre, az apró zátonyokra. A hegyről az ártéren át vezet az „Órtilosi Tanösvény”, bemutatva a terület természeti értékeit. Az elzárt határvidék érintetlenül őrizte meg természeti értékeit, a felszín változatos, az ártéri erdő kis tavakat rejt.

Darázi Szilárd (az erdei iskola szervezője, vállalkozó) elmondta, hogy fejlesztések csak helyi erőből vannak. Az önkormányzat nem tudja támogatni a vállalkozást. A hely kiválóan alkalmas szünidei táborok lebonyolítására, túrázásra. Aktív Szabadidő és Környezeti Nevelés Dél-Dunántúli Összefogás tagjai.

Az egész évben működő erdei iskola látogatói 90%-ban az általános iskolai csoportok. Általában 5 napot maradnak vagy egy hosszú hétvégére jönnek.

Programlehetőségek:

- Ismerj meg barátom 3-4. osztály;
- Az Éltető Világ 5-6. osztály;
- Könnyű túrák;
- Hosszabb túrák;
- Kézműves foglalkozások.

Hosszabb túrák:

- Nagy helyi túra (templom, Festung, kotró tavak, Dráva-part), vezetővel;
- Zrínyi Miklós emléktúra Újzrínyivárra vezetővel, emlékeztető tesztel;
- Mura menti túra, vezetővel.

Könnyű túrák:

- Helyi túra vezetővel (templom, Festung) helyi totóval;
- Éjszakai túra+bátorságpróba vezetővel;
- DDNP és Dráva élővilága vetítés;
- Dráva mente védett fajai előadás+ madárhangok túra.

Problémaként az anyagi források csekélységét említette a vállalkozó, gyakorlatilag még hitelhez sem jutnak. A legközelebbi fejlesztésként a napkollektorok felszerelését tervezik.

Számuk példájukkal igyekeznek rávenni vendégeiket a környezetvédelemre, szelektív hulladékgyűjtésre a természetes anyagok használata.

Petesmalmi Vidrapark Lábod – Lábod vadaspark

Fehér Margit interjúalany a Vidrapark munkatársa: Petesmalom a Lábodi-Rinya árterében fekszik. A Rinya-ágak mocsaras ártereit egykoron egybefüggő erdőségek övezték, amelyek jelentős része máig fennmaradt. A mocsaras patak völgyek évszázados, „paradicsomi” háborítatlanságban őrizték a növény- és állatvilágot.

Több mint százéves múlta tekint vissza a petesmalmi tórendszer, amely természetes élőhelyet biztosít a vidék jellegzetes állatvilágának. Miután itt találkozik

a tavi és az erdei élettér, ennek köszönhetően rendkívül változatos a fajtagazdagság. A törendszer mellett kiépített madárlesek különleges élménnyel várják az ideérkezőket. A vízszabályozások következtében ezek a törendszerek vették át a hajdani élőhelyek szerepét, s biztosítanak immár csaknem egy évszázada élőhelyet, táplálékot a növény- és állatvilág számára. A petesmalom környéki erdők vadállománya messze földről híres.

1989-ben nyitott meg a Vidrapark. Elsősorban a fekete gólyák és a réti sasok nyugodt életének a védelme érdekében. Aztán idehozták az első sérült vidrát: egyedülálló az országban, vidramenhelyként is nevezhetnénk. A Somogy Természetvédelmi Szervezet és Alapítvány támogatásával közösen lépnek fel a magyarországi vidrák védelme érdekében, ugyanis hazánkban él Európa legnagyobb vidraállománya. A Petesmalomban kialakított Vidraparkban természetes élőhelyén tanulmányozható e védett vízi ragadozó. A látogatók itt megismerhetik a vidra élőhelyét, s mindazon állat- és növényfajokat, amelyek erre az élőhelytípusra jellemzőek. A bemutató útvonalon felépített megfigyelőkunyhókból az élővilág zavarása nélkül nyerhetnek bepillantást a tavak mozgalmos életébe. Az itt szerzett élmények, tapasztalatok, ismeretek rendkívül fontosak a természeti környezet iránt érzett felelősség kialakításában, megerősítésében – minden korosztály számára.

Fehér Margit: „Ez egy 140 hektáros terület. Kint a szabad területen több 10-12 vidra él, itt bent 2 bemutató állatkánk van, tehát nem cél az, hogy az összeset idegyűjtsük. A kettő által megismeri a kedves látogató, hogy milyen is a vidra és igazán a lényeg az, hogy a természetes élőhelyén figyelhető meg. 2 és fél km-es a tanösvényünk, ezt 14 tavacska között vezet el, madármegfigyelő kunyhók vannak a vízen is, körül lehet nézni kicsit a vízi világot, a vízi madarakat tudják megfigyelni. Itt az udvarban általában szoktam egy kis vidrabemutatót tartani. Fehér-, fekete gólya, nyári lúd is látható.”

A látogatók: óvodás, iskolás csoportok, az ország minden részéből, de leginkább tavasszal, nyáron inkább családok vendégek jönnek. Nem ritkán külföldről is. A vendégek fél vagy egy napot maradnak itt, mivel egyéb szolgáltatásokat, mint vendéglátás, szálláshely nem tudnak nyújtani

Fehér Margit: Ökológiai értékekben rendkívül gazdag területek (mindösszesen mintegy 800 ha) tulajdonosává váltunk, ebből adódó, önként vállalt felelősséggel és kötelezettségekkel. Fenn kell tartanunk azokat a hagyományos gazdálkodási, területkezelési módokat, amelyek évszázadokon át biztosították az ökológiai értékek fennmaradásának feltételeit. Meg kell őriznünk a halászat a pásztorkodás, a tradicionális magyar háziállatfajok tartásának hagyományait, kulturális örökségét. Az ember és természet kapcsolatát, e kapcsolat változását bemutató tudományos és művészeti tevékenységi formák megőrzését, fejlesztését fontos feladatunknak tartjuk.

Ökoturisztikai Látogatóközpont – Kaszó

Pálmai Katalin üdülési és marketing osztályvezető: Az Ökoturisztikai Látogatóközpont 2012 nyarán került átadásra. A HM Kaszó Zrt. által alapította:

„Erdőgazdaság azokért, akik az erdőért” Alapítvány mintegy 52 millió forint pályázati támogatást nyert a beruházás megvalósításához.

A Somogy zöld szíveként is emlegetett erdészeti területén interaktív oktató központot alakítottak ki, hogy bemutassák a kaszói erdő különleges flóráját és faunáját, az erdészek és a vadászok munkáját, a természet, az erdő szépségét. A látogatóközpont tudatosítja majd mindazokban, akik idejönnek, hogy mit kaptak az emberek ajándékba, és mi a felelősségük abban, hogy ezt tovább tudják adni utódaiknak. Az épületben található egy kiállító terem, illetve egy oktatótere, tanári szoba, információs szoba, de tervek között van a további bővítés.

Kaszó határában van Magyarország legnagyobb egybefüggő síkvidéki erdeje, amelynek egyedülálló a szarvasállománya, és különleges a növényvilága. Hosszú időn keresztül a külvilágtól teljesen elzárt katonai terület volt, és csak a kilencvenes évek közepétől vált közkinccsé, nyitotta a vadászok és erdőjárók előtt, és azóta dinamikusan fejlődik.

A látogatóközpontban jelenleg időszakos kiállításokat rendeznek az illetve erdei iskolai programokat is kínálnak.

Vannak rendszeresen meghirdetett programok: az öko-centrumban vagy a kisvasúthoz kapcsolódva, de az étteremben vagy az üdülőrészen is (Például a Víz világnapja alkalmából)

A Kaszó Zrt.-nek van egy ágazata az üdültető ágazat, vagyis a Kaszó Vadászház és Üdülő. ehhez tartozik az étterem, a Főherceg Fogadó, ami a'la cart jellegű, májustól szeptemberig nyitva tart, mindenki számára nyitott étkeztetést kínál.

A Kaszó Zrt. nagy hangsúlyt fektet a közösség támogató tevékenységre, ilyen a Kaszói Állami Kisvasút, játszótér felújítása, szép burkolatú szalonnasütő hely kialakítása, a Baláta tavon egy stégrendszer átadása.

Pálmai Katalin: „nem egy átlagos szálloda vagyunk. Szeptembertől februárig, elsősorban vadásztevékenységgel foglalkoznak a vendégeink. Márciustól augusztusig pedig elsősorban a kiránduló ökoturistáknak, kiránduló csoportoknak kínálunk programcsomagokat, de látogatnak táborozók, osztálykirándulás résztvevői, vagy akár egy céges csapatépítő tréningnek is helyet biztosítunk, de sokan keresnek meg egy hétvégre, akik a természetes környezet és az egészségtudatos életforma kedvelői. A március nálunk is nagyon gyenge szokott lenni, a főszezon május, augusztus.

Miután nagyon szerteágazó a tevékenységünk: rendezvények, csoportok fogadása, vendéglátás, a gyakorlatra érkező hallgatók több területen is kipróbálhatják magukat és tapasztalatokat szerezhetnek.”

8. TAPASZTALATOK, KÖVETKEZTETÉSEK

A kiválasztott eseti példák részben azt szemléltetik, hogy az ökoturizmus kiegészülve más turizmus szegmens szolgáltatásaival a megyében sokszor háborítatlan természeti adottságokra épülnek részben arra is példák, hogy mindez nem elég, folyamatos beruházás és megfelelő marketing tevékenység nélkül nehéz a vendégkör megtartása és bővítése.

Jellemző tény, hogy a vállalkozók, először főállásuk mellett próbálkoztak, melléktevékenységként, hobbiként működtetni a szolgáltatást, később választották, hogy csak ebből a tevékenységből éljenek meg.

A hálózatosodó, minőségi kínálatot nyújtani képes turisztika desztinációk szereplői összefogásra vannak utalva, mert össze kell kapcsolni a térségi kínálatot versenyképes, célcsoport-orientált terméké. A versenytársak kínálatát nem, vagy csak részben ismerő, egymással csak konkuráló szolgáltatók nem tudnak versenyképesek lenni még egy kicsi helyi piacon sem. Az eseti példák szereplői közül többen tagjai a Dél-Dunántúli Ökoturisztikai Klaszternek, vagy a Kaposvár és Zselic Vidéke TDM Egyesületnek. Ez főleg a marketing tevékenységüket tudja hathatósan támogatni. Azok a vállalkozások számíthatnak vendégekre, akik ki tudtak alakítani egyfajta márkát, esetleg regionális, országos vagy nemzetközi ismertségre tettek szert.

A kis és közepes vállalkozások többsége forráshiánnyal küzd, részben szerény bevételei miatt (hektikusan változó vendégkör, kevés és nem megfelelő szintű kiegészítő szolgáltatások, marketingkommunikációs hiányosságok) és önerő hiányában nem tud eredményesen pályázni sem. Szintén visszatérő probléma a megfelelő, megbízható munkaerő kérdése, mivel a tulajdonos, családi összefogással sem tudja folyamatosan, egyenletes minőségben működtetni a vállalkozást.

A vendégkört elsősorban a szolgáltatások befolyásolják:

A vállalkozások többsége családos programokat kínál, iskolai csoportokat fogad, felnőtt és külföldi vendégeket, de a legfeltűnőbb hiányosság hogy a nyugdíjas korosztály megcélzására szinte senki nem gondolt, pedig a turizmusnak ez a formája (öko, aktív turizmus) nagyon sok területen ezt a réget célozhatná meg. Nincsenek a számukra kidolgozott programok, nagy a piaci rés, amelyet ki lehetne használni, mert van rá igény, amelyet nem is kell megteremteni.

ÖSSZEGZÉS

A horvát-magyar közös kutatások alapján az alábbi következtetéseket lehet megfogalmazni:

- Az ökoturizmus Kapronca-Kőrös megyében (és Horvátországban) fejletlen, a megkérdezettek a turizmus más formáin keresztül érzékelik, főleg a vidéki turizmus területén;
- Somogy megye egyik meghatározó turisztikai szegmense az ökoturizmus, és az elmúlt időszakban nagyon sok fejlesztési forrás támogatta ezt a terméket, mégis mozaikos a kínálat, hisz nagyon sok természeti érték hátrányos helyzetű kistérségekben található;
- Az ökoturizmusnak hozzá kell járulnia a természetes környezet megőrzéséhez és fejlesztéséhez, valamint Kapronca-Kőrös megye területeinek és egységének fenntartható fejlődéséhez;
- Az ökoturizmus sikere függ a sikeres együttműködés koordinációjától a különböző résztvevők között: állami, helyi hatóságok, magánvállalkozások és helyi lakosság;
- Az ökoturizmus infrastruktúráját a fenntartható fejlődés elveivel összhangban kell fejleszteni;
- A helyi vállalkozók akkor lesznek érdekeltek az ökoturisztikai fejlesztésekben, ha megfelelő együttműködés mellett a saját források kiegészülnek pályázati lehetőségekkel, esetleg banki hitellel;
- Az ökoturizmus fejlődésének kedvező körülményei a számos védett természeti helyszín a horvát-magyar határrégióban, amelyek közül a legismertebb a Mura-Dráva Regionális Park;
- Az ökoturizmus optimális fejlesztése előtt álló akadályok közösek minden megyében a határ mindkét oldalán, ez pedig a térség, mint ökoturisztikai helyszín nem elegendő mértékű ismertsége, vendéglátó és szálláskapacitások szűkössége, gyenge közlekedési infrastruktúra, és pénzügyi források hiánya;
- Az ökoturizmus a horvát, illetve a magyar oldalra is jellemző módon más turizmusformákra is támaszkodik, (aktív, falusi, gasztronómiai, kulturális örökségturizmus);
- Az ökoturizmus fejlettsége függ a keresleti és kínálati oldal szereplőinek képzettségétől, és a folyamatos tanulás lehetőségétől valamint az fenntarthatóság iránti elkötelezettségüktől;
- Az ökoturizmust is minőségi szolgáltatásokkal és folyamatos marketing tevékenységgel lehet az érdeklődés fókuszában tartani.

SZAKIRODALOM

- Abercombie and Hill (2008): Sociološki leksikon, Jesenski i turk, Zagreb.
- BLAMEY, R. K. (2001): Encyclopedia of Ecotourism, Routhledge, London.
- BRČIĆ-STIPČEVIĆ, V. – PETLJAK, K. – RENKO, S.: Ekoagroturizam – pokretač održivog razvoja turizma, Ekonomski fakultet Zagreb
- BRŠIĆ. K. (2005.): Marketinške pretpostavke uspješnosti subjekata agroturističkog gospodarstva u Istarskoj županiji. Doktorska disertacija. Osijek: Ekonomski fakultet
- CERINA, F. – MARKANDYA, A. – MCALEER, M. (2011): Economics of Sustainable Tourism, London: Taylor and Francis, UK.
- ČORAK, S. et al. (2006): Hrvatski turizam – plavo bijelo, zeleno, Institut za turizam, Zagreb
- DEMONJA, D. – RUŽIĆ, P. (2010.): Ruralni turizam u Hrvatskoj s primjerima dobre prakse i europskim iskustvima, Meridijan, Zagreb
- GARTNER, W. – LIME, D.(2000): Trends in Outdoor Recreation, Oxfordshire: CABI Publishing, UK.
- GEIĆ, S. (2011): Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilišni studijski centar za stručne studije, Split.
- GEORGE, W.E. – MAIR, H. – REID, D. G. (2009): Rural Tourism Development: Localism and Cultural Change, Bristol: Chanellview Publications, UK.
- GETZ, D. – CARLSEN, J. – MORISSON, A. (2004): The Family Business in Tourism and Hospitality, Oxfordshire: CABI Publishing, UK.
- HALL, D. – KIRKPATRICK, I. – MITCHE, L. M. (2005): Rural Tourism and Sustainable Business, Bristol: Chanellview Publications, UK.
- HARRIS, R. – GRIFFIN, T. – WILLIAMS, P. (2002): Sustainable Tourism: a Global Perspective, Oxford: Elsevier Science Ltd., UK.
- HILL, J. – GALE, T. (2009): Ecotourism and Environmental Sustainability: Principles and Practice, Farnham: Ashgate Publishing Ltd., UK.
- IUCN (1994): Guidelines for Protected Area Management Categories. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.
- KLARIĆ, Z. – GATTI, P.: Ekoturizam u: Hrvatski turizam (2006): Plavo, bijelo, zeleno (ČORAK, S. ur.), Institut za turizam, Zagreb
- KUŠEN, E. (2002): „Ekoturizam i održivi razvoj turizma”, Okoliš
- LONGO, K. (2014): Ministarstvo poljoprivrede, Uprava za veterinarstvo i sigurnost hrane, „Higijena hrane” Odrednice proizvodnje i prodaje ekološki uzgojene hrane, Osijek, 2014.
- MACLEOD, D. V. L. – GILLESPIE, S. A. (2010): Sustainable Tourism in Rural Europe: Approaches to Development, Oxford: Taylor and Francis, UK.

- Ministarstvo turizma Republike Hrvatske (2003): „Strategija razvoja hrvatskog turizma do 2010”.
- Ministarstvo turizma Republike Hrvatske (2013): „Strategija razvoja hrvatskog turizma do 2020”.
- MIŠĆIN, L. (2008): Aktualno stanje turizma na ruralnom prostoru Hrvatske 2008., Sektor za turizam HGK, Zagreb
- MOSCARDO, G. (2008): Building Community Capacity for Tourism Development, Oxfordshire: CABI Publishing, UK.
- MULLER, H. (2004): Turizam i ekologija: povezanost područja i djelovanja, Masmedia, Zagreb.
- PETRIĆ, L. (2008): Kako turizam razvijati na održivi način u zaštićenim obalnim prostorima? Primjer „Park prirode Biokovo”, Acta Turistica Nova. Vol 2 (2008) 1; 5–24.
- Priručnik za bavljenje seoskim turizmom, Ministarstvo turizma RH, Zagreb, 2011.
- ROBERTS, L., HALL, D. (2001): Rural Tourism and Recreation: Principle to Practise, Oxfordshire: CABI Publishing, UK.
- ESSEX, S. et.al. (2005): Rural Change and Sustainability Agriculture, The Environment and Communities, Oxfordshire: CABI Publishing, UK.
- SHALINI, E., SINGH, TIMOTHY, J. D., DOWLING, R. K. (2003): Tourism in Destination Communities, Oxfordshire: CABI Publishing, UK.
- Skupina autora (2006): Hrvatski turizam – plavo bijelo zeleno; Znanstvena edicija instituta za turizam, Institut za turizam Zagreb
- Studija razvoja turizma Križevačko – kalničke regije, Križevački poduzetnički centar, Križevci, 2004.
- SZRAYDER, M., (2009): Agritourism, Oxfordshire: CABI Publishing, UK.
- ŠILJKOVIĆ, Ž. (2002): „Organska poljoprivreda srednje Europe”, Geoadria.
- WEAVER, D. (2001): The Encyclopedia of Ecotourism, Oxfordshire: CABI Publishing, UK.
- VLAHOVIĆ, S. (2006): „New trends in tourist destination management”, 18th Biennial International Congress Tourism & Hospitality Industry, Opatija, 3.-5. svibnja 2006.
- VUKONIĆ, B. (2001): Rječnik turizma, Masmedia, Zagreb.
- WEARING, S., NEIL, J. (2009): Ecotourism – Impacts, Potentials and Possibilities, Butterworth-Heimann, Oxford

Internetes források

- ÁSZ- A turisztikai fejlesztések állami támogatása térségi és nemzetgazdasági szintű hatékonyságának vizsgálata, Állami Számvevőszék Kutató Intézete, Budapest, 2010.
- <http://www.kvvm.hu/index.php?hid=255&pid=11&sid=11>

- Dél-Pannónia (Hajdú – Nagy [Szerk.]): Kárpát-medence Régiói 13. Budapest-Pécs, Dialóg Campus. 2013.
- Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság: A Duna-Dráva Nemzeti Park hatéves fejlesztési terve (2009-2014).
http://www.ddnp.hu/index.php?pg=menu_2714
http://www.terport.hu/webfm_send/2704nemzetgazdasagi_minisz.
- MICHALKÓ G. et al.: Aktív turizmus 2011, in: Turisztikai terméktervezés és fejlesztés.
www.eturizmus.pte.hu/szakmai-anyagok/Turisztikai_termektervezes_es_fejlesztes/book.htm
- FODOR, Á. (2009): Ökoturisztikai klaszter modell kialakítása Belső-Somogyban, *PhD értekezés, Pécsi Tudományegyetem*
- HORVÁTH, P. – KALMÁRNÉ RIMÓSCZI CS.: Turisztikai terméktervezés és fejlesztés.
http://www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop425/0051_Turisztikai_termektervezes_es_fejlesztes/ch07s02.html
- Nemzeti Turizmus Stratégia 2005.
<http://neta.itthon.hu/szakmai-oldalak/strategiai-doku-mentumok/nemzeti-100112>
- Somogy Megye Turizmus Stratégiája (2006).
http://regi.som-onkorm.hu/prgms/sm_turstrat_2008.pdf
- Somogy Megye Területfejlesztési Programja.
http://www.som-onkorm.hu/static/files/Megyei_teruletfejlesztesi_14-20/SMTFP_20140520.pdf
- Ökoturizmus fejlesztési stratégia. Pannon Egyetem Turizmus Tanszék, Aquaprofit Zrt.
www.mth.gov.hu/download.php?ctag=download&docID=422
- OHADI, S., DORBEIKI, M., BAHMANPOUR, H.: Ecotourism Zoning in Protected Areas Using Gis Advances in Environmental Biology, 7(4): 677-683, 2013.
- VARGÁNÉ CSOBÁN, K.: A fenntartható turizmus vidékfejlesztési összefüggései az Észak-alföldi régió példáján (PhD értekezés), Ihrig Károly Gazdaság- és Szervezéstudományi Főiskola.
- Zakon o zaštitni prirode, NN 70/05 és 139/08